

İç Savaştan Devlet Başkanlığı Seçimine: Liberya'da Kalıcı Barış ve İstikrar Ne Derece Mümkün?

From Civil War to the Presidential Election: To What Extent is a Permanent Peace and Stability Possible in Liberia?

Engin AVCI*

Öz

19'uncu yüzyılda ABD'de özgür bırakılan kölelerin kurduğu Liberya, 1980'deki askerî darbe ve 1989'da başlayan iç savaşı sonrası Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) ve Birleşmiş Milletler'in müdahalesi ile görece istikrara kavuşmuştur. 2016'da güvenlik sorumluluğunu Liberya hükûmetine devreden BM Liberya Misyonu (UNMIL) 2018'de kapatılmıştır. Liberya hükûmeti sorumluluğunda icra edilen 2017 devlet başkanlığı seçimini George Weah'ın kazanmasıyla birlikte Liberya için yeni bir dönem başlamıştır. Bu makale, Liberya'yı iç savaşa götüren dinamiklerin incelenerek devlet başkanlığı seçimlerinden sonra kalıcı barış ve istikrarın mümkün olup olmadığının sorgulanmasını amaçlamaktadır. Açık kaynaktan derlenen bilgilere dayanan araştırma sonucunda, ülkedeki siyasi profilin tarihsel olarak değişikliğe uğradığı, buna rağmen ülkeyi iç savaşa götüren siyasi ve sosyoekonomik dinamiklerin tamamen yok olmadığı, güvenlik sektörü reformundaki boşlukların riskler taşıdığı, ülkenin kalıcı barış ve istikrar açısından bölgesel ve uluslararası gelişmelere karşı kırılgan olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Liberya, İç Savaş, ECOWAS, UNMIL, Güvenlik Sektörü Reformu, Devlet Başkanlığı Seçimi

Abstract

Liberia, founded by emancipated slaves from the US in the 19th century, was relatively stabilized by the intervention of the ECOWAS and the UN in 2003 after the military coup in 1980 and the civil war in 1989. The United Nations Mission in Liberia (UNMIL) of which drawdown process was started after the responsibility of security taken over by Liberian government in 2016, was closed completely in 2018. The victory of George Weah in 2017 presidential election that was led under the full responsibility of Liberian government, has started a new era for Liberians. This article aims to examine the dynamics that lead Liberia to the civil war and to question whether a permanent peace and stability is possible after the presidential election and the closure of UNMIL. This research, based on the information gathered

Makale Geliş Tarihi: 18.03.2019. Makale Kabul Tarihi: 27.04.2020

* Dr., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Ankara, eavci@jandarma.gov.tr; engavci@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-5881-1530. Bu makale, Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği ve Antalya Bilim Üniversitesi işbirliğinde, 3-6 Mayıs 2018 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi Kongresi'nde sunulan "İç Savaştan Devlet Başkanlığı Seçimine: Birleşmiş Milletler Liberya Misyonusunun Güvenlik Reformundaki Rolü" başlıklı bildirisinin geliştirilmesiyle oluşturulmuştur.

Görüş

Akademik
Bakış

165

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

through open sources, shows that the political and socioeconomic dynamics leading the country to the civil war have not completely disappeared although the political profile of the country has changed historically, that the gaps in security sector reform still cause some risks, and finally that security in Liberia is still fragile in terms of national, regional and international developments.

Key Words: Liberia, Civil War, ECOWAS, UNMIL, Security Sector Reform, Presidential Election

Giriş

Avrupa futbolunun en prestijli ödülü *Ballon D'Or*'u kazanan Afrikalı tek futbol yıldızı olan George Weah'ın 2017 Aralık ayında Liberya'da devlet başkanlığı seçimlerini kazanması 1980'den beri askerî darbe, iç savaş ve istikrarsızlıklarla uğraşan ülkeyi nasıl bir geleceğin beklediği sorusunu gündeme getirmiştir. 19'uncu yüzyılın başlarında ABD'ye götürülerek köleleştirilen Afrikalıların özgürleştikten sonra geri dönerek kurduğu "Özgürler ülkesi" Liberya 1847'de bağımsızlığını ilan eden ilk Afrika ülkesidir. Liberya'da 1990-2003 döneminde gerçekleşen ve BM barış gücü askerlerinin müdahalesi ile sona eren iç savaşta yaklaşık 250.000 kişi hayatını kaybetmiş, 1.500.000 kişi yerinden edilmiştir.¹ Tarihin en kanlı iç savaşlarından birinde bütün altyapısı çöken ve başarısız devlet hâline gelen² Liberya'nın ekonomik ve siyasi istikrarı yakalaması kolay olmamış, BM'nin en uzun süreli barış koruma misyonlarının olan BM Liberya Misyonu'nun (*UNMIL, United Nations Mission in Liberia*) ve uluslararası toplumun desteğiyle görece bir istikrar sağlanabilmiştir.

Bu çalışmada, Liberya'yı iç savaşa götüren dinamiklerin tarihsel bir perspektiften incelenerek *UNMIL*'in kapatılmasından ve devlet başkanlığı seçiminin sona kalıcı barış ve istikrarın mümkün olup olmadığının sorgulanması amaçlanmıştır. Bu maksatla, öncelikle kuruluşundan itibaren ülkeyi askerî darbeye ve iç savaşa sürükleyen gelişmeler irdelenmiş, müteakiben Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu³ (*ECOWAS, Economic Community of West African*

- 1 Dulce Foster vd., "A House with Two Rooms: Final Report of the Truth and Reconciliation Commission of Liberia Diaspora Project", *The Advocates For Human Rights*, Dispute Resolution Institute, Minnesota, 2009, http://www.theadvocatesforhumanrights.org/uploads/chapter_8-liberia_s_second_civil_war_1997-2003.pdf, s.3. Erişim tarihi: 16 Ocak 2019.
- 2 Jean-Germain Gros, "Towards a taxonomy of failed states in the New World Order: Decaying Somalia, Liberia, Rwanda and Haiti", *Third World Quarterly*, Vol.17, 3, 1996, s.461. Gros, başarısız devleti, "sosyal sözleşme ve toplumun farklı kesimleri arasında barışın sağlanması hususundaki gereklerin yerine getirilmesi konusunda kamu otoritesinin yetersiz veya isteksiz olması" şeklinde tanımlarken Rotberg, "yoğun ve derin çatışmaların olduğu, savaşan grupların tehlikeli ve acı veren bir rekabet içinde olduğu" devletleri bu kapsamda ele alır. Bkz. Robert I. Rotberg, "The new nature of nation-state failure", *Washington Quarterly*, Vol.25, 3, 2002, s.85.
- 3 Ekonomik bütünleşmeyi desteklemek üzere, 28 Mayıs 1975 tarihinde Lagos Anlaşması gereğince kurulan 15 üyeli bölgesel bir örgüttür. Üye ülkeler; Benin, Burkina Faso, Kabo Verde, Fildişi Sahili, Gambia, Gana, Gine, Gine Bissau, Liberya, Mali, Nijer, Nijerya, Sierra Leone, Senegal ve Togo'dur. Bkz. <https://www.ecowas.int/about-ecowas/basic-information/> Erişim tarihi: 20 Nisan 2020.

Gazi

States) ve BM müdahalesinin Liberya'daki güvenlik sektörü reformuna ve ülkenin istikrarına sağladığı katkılar ortaya konularak çıkarımlarda bulunulmuştur. Açık kaynaktan derlenen verilere dayalı olan çalışmanın bir diğer amacı da Türk uluslararası ilişkiler yazınında son dönemde genişlemekte olan Afrika araştırmalarına⁴ Liberya konusunda bir katkı sağlamaktır.

Tarihî Arka Plan

Afrika'nın çoğu bölgesinde sömürge öncesi merkezî yönetimin güçsüz olması nedeniyle, tarihsel olarak zayıf bir devletleşmenin gözlemlendiği, merkezî otoritenin çoğunlukla fetih ve dış nüfusun istismarı üzerine temellendirildiği söylenebilir.⁵ Bununla birlikte, Doğu ve Güney Afrika'daki Avrupalı göçmen kolonyalizminden farklı olarak Batı Afrika ve Liberya kolonileşme, devlet ve ulus inşası süreçlerinde kendine has özellikler sergilemiştir. Liberya örneğinde kolonizasyon süreci ABD merkezli sivil toplum kuruluşları tarafından yönetilmiştir.⁶

Ulus inşası başlangıçta birbirine gevşek bağlarla bağlanmış toplulukları, ortak bir toplum hâline getirmeye yol açan sosyopolitik bir süreçtir.⁷ Başarılı bir inşa süreci için birleştirici ve ikna edici bir ideolojiye sahip olunması, farklı toplulukların bütünlendirilerek toplumun ortak bir amaca yönlendirebilmesi ve işlevsel bir devlet aygıtına sahip olunması gerekir.⁸ Devlet aygıtının ise etkin bir mâlî sistem, hukuk sistemi ve kolluk kuvvetinden oluşan bir altyapı üzerine inşa edilmesi önem taşımaktadır.⁹ Bu çerçevede, günümüzde 4,5 milyondan fazla nüfusa ulaşan, ABD'nin özgür bıraktığı köleler ile İngilizcenin yanı sıra 29 farklı yerel dil konuşan¹⁰ toplulukların kimlik, ulus ve devlet inşası süreçlerinin nasıl ilerlediği Liberya iç savaşının anlaşılması açısından önemlidir. Topluluk içinde ve topluluklar arasındaki sosyal ilişkilerin anlaşılmasında önemli bakış açıları sunan kuruluş hikayeleri sadece geçmişteki gelişmelere tanıklık etmekle kalmaz, aynı zamanda güncel sosyal ve politik etkilerin anlaşılmasına da yardımcı ederler.¹¹ Bu nedenle, 1990'larda başlayan iç savaşın temel nedenlerini

- 4 Bkz. Elem Eyryce Tepeciklioğlu, "African Studies in Turkey", *Uluslararası İlişkiler*, Vol.13, No.50, 2016, s.16.
- 5 Felix Gerdes, "The Evolution of the Liberian State: A Study in Neo-patrimonial State Formation and Political Change", *Arbeitspapier*, Nr.1/2013, Research Unit of War, Armament and Development, 2013, s.11.
- 6 Ag.e., s.14-16.
- 7 Jochen Hippler, "Şiddetli Anlaşmazlıklar, Anlaşmazlıklardan Kaçınma ve Ulus İnşası: Terminoloji ve Politik Konseptler", *Ulus İnşası: Çatışmayı Barışa Çevirmede Anahtar Bir Konsept mi?*, Jochen Hippler (ed.), Çev. Algan Sezgintüredi ve Burhan Şayli, Versus Kitap, İstanbul 2007, s.11.
- 8 Ag.e., s.12.
- 9 Ag.e., s.14.
- 10 <http://www.bbc.com/news/world-africa-13729504> Erişim tarihi: 29 Nisan 2018.
- 11 Maarten Bedert, "Notes on Settlement Histories of Gbelay-Geh Statutory District, Nimba County, Liberia", *Max Planck Institute for Social Anthropology Department 'Integration and Conflict' Field Notes and Research Projects*, Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle (Saale), 2017, s.V.

Görüş

Akademik
Bakış

167

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

anlayabilmek için 18. yüzyılda kurulan ülkenin tarihini iç ve dış dinamikler çerçevesinde sosyo-politik açıdan incelemek iyi bir başlangıç olacaktır.

Koloni Dönemi ve Devlet İnşası

Kölelik karşıtı hareketlerin etkisiyle, 1772'de bir mahkemenin İngiltere'de köleliğin olmadığı yönünde karar vermesi sonucu ülkedeki köleler özgür kalmıştır.¹² Özgürlüğüne kavuşan köleleri İngiltere'de barındırmak istemeyen hükûmet 1787'den itibaren kölelerin yarı-özerk bir koloni olan Sierra Leone'ye yerleşmesini sağlamış¹³; 1807'de köleliği kanunla yasaklamıştır. ABD ise bir yıl sonra köle ithalini yasaklayan düzenlemeyi yasalaştırmış; köle ticaretine kölelerin Afrika'ya gönderilmesi konusunda devam eden tartışmalar 1816'da "ABD'deki Renkli Özgür İnsanları Kolonize Etmek için Amerikan Topluluğu"nun (*American Society for Colonizing the Free People of Colour in the US, ACS*) kurulmasıyla neticelenmiştir.¹⁴

ACS içerisinde, ABD'de kurumsallaşan kölelik nedeniyle mağdur edilene yapılan haksızlığın telafi edilmesine inananlar olduğu kadar, özgür bırakılan köleler ile beraber yaşamının, toplumun sosyal ve siyasi geleceğini tehdit edebileceğini savunanlar da mevcuttur. İkinci görüş taraftarlarına göre özgürleşen köleler Afrika'ya gönderilerek koloni kurmaları sağlanmalıdır; böylece Hıristiyanlığın yayılmasına hizmet edilebilmesi de mümkün olacaktır.¹⁵ Öte yandan özgürleşen köleler açısından Afrika'da bir yer edinmenin ABD'deki ırkçılık ve ayrımcılıktan duyulan rahatsızlık ile Afrika'ya dönerek oradaki toplumla bütünleşenlerden alınan olumlu haberler ve başarı hikayeleri gibi bazı temel nedenleri de bulunmaktadır.¹⁶ Bu gerekçeler birlikte değerlendirildiğinde, yeniden kolonizasyon sürecinin ABD hükûmeti ve özgürleşen köleler için cazip bir seçenek olduğu söylenebilir.

ACS'nin 1819'da aldığı karar doğrultusunda ilk yerleşim için Sierra Leone uygun görülmüş ise de bölgede etkin olan İngilizlerin muhalif politikaları nedeniyle Freetown'un Güneydoğu'sunda, Mesurado ve Junk ırmakları arasında kalan bölgede ACS'nin 300 ABD Doları karşılığında 1821 sonlarında yerlilerden silah zoruyla satın aldığı bölge ilk yerleşim yeri olmuştur.¹⁷ Bunu 1822'de

12 Robert Rinehart, "Historical Setting", *Liberia: A Country Study*, Harold D. Nelson (ed.), Washington, American University, 1985, s.7. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a159331.pdf> Erişim tarihi: 30 Aralık 2017.

13 Haluk Hastürk, "Liberya'da Özgürlük ve Ölüm: Bir İç Savaşı Anlamak", *Birikim*, Sayı 175-176, Kasım-Aralık 2003, s.67-79. <http://www.birikimdergisi.com/kisi/5101/haluk-hasturk#.XCkFR C3BJZo> Erişim tarihi: 29 Nisan 2018.

14 Rinehart, ag.e., s.8.

15 Ag.e., s.10.

16 Burak Toygar Halistoprak, "The Role of Regional Organizations in Humanitarian Intervention: The Case of Liberia Peacebuilding Operation and ECOWAS Intervention", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Güz 2015, Sayı 35, s.5.

17 Müteakip dönemlerde satın alma, kandırma ve baskı yoluyla toprak kazanımı devam etmiş-

kurulan ilk daimi yerleşim yeri olan bugünkü başkent Monrovia izlemiştir.¹⁸ *Christopolis* olarak adlandırılan bu yer ACS'nin tavsiyesi üzerine, dönemin ABD başkanı Monroe'ya ithafen, Monrovia olarak değiştirilmiştir.¹⁹ Kısaca Liberya ABD'nin "renkli özgür insanları" için bir yurt yaratma çabalarının ürünü olarak tersine bir kolonizasyon sonucunda kurulmuştur.²⁰

1822-1847 dönemi ilk koloniler ile kolonizasyona karşı çıkan köle tüccarları arasındaki çatışmalar, farklı kolonilerin birleşmesi, yerliler ile göçmenler²¹ arasındaki mücadeleler ve göçmen toplumun siyasi örgütlenme çabalarına sahne olmuştur. Yerliler ve köle tüccarlarından oluşan ittifak ile göçmenler arasındaki ilk çatışmalar ABD Deniz Kuvvetlerinin desteğiyle savuşturulmuştur. Kolonilerin Liberya'da tutunmasını sağlayan bu mücadele köle ticaretinin de ciddi oranda güç kaybetmesine neden olmuştur.²² Kolonizasyon sürecinin yarattığı mâlî yük nedeniyle farklı yerlerdeki koloniler birleşerek Liberya Kolonizasyon Topluluğu'nu oluşturmuşlardır. Topluluğa vâli olarak atanan Thomas Buchanan liderliğinde yönetime ilişkin düzenlenmeler yapılmış; 21 yaş üstü Amerikan-Liberyalı erkeklere seçme ve seçilme hakkı verilmiş, vatandaşlık için "beyaz olmamak" şartı getirilmiş, bölgede yaşayan yerliler ise bu hakların dışında tutulmuşlardır.²³

Liberya'da siyasi gücün dağılımını ve etkilerini anlamak için inşa sürecindeki farklı boyutları dikkate almak gerekir. Bunlar; göçmen toplumun siyasi örgütlenmesi, kurucu devlet ile yerli toplumların ilişkileri ve yerli toplulukların geleneksel yönetim şekilleri olarak sıralanabilir.²⁴ Kuruluş yıllarında başlayan yerliler ile göçmenler arasındaki çatışma ve mücadele ise arka planda günümüze kadar devam eden ve zaman zaman gün yüzüne çıkarak şiddetli çatışmalara dönüşen, ekonomik nedenlerden beslenen siyasi çekişmenin en önemli sebeplerindendir. Liberya'ya geldiklerinde nüfusun çok az bir kısmını oluşturan, yönetimi ve ticareti ele geçiren Amerikan-Liberyalılar, zamanla yerli halkı ikinci plana iterek hâkim sınıf hâline gelmişlerdir. Dunn'un "siyah sömürgecilik" olarak adlandırdığı bu süreç yerli halkın medenileştirilmesi ve Hıristiyan-

tir. 1847'e kadar Liberya, *Grain ve Pepper Coasts* olarak bilinen Batı Afrika kıyısındaki 150 mil-den fazla alanı kapsayan üç yerleşim biriminden oluşmaktadır: Siyasi merkez Montserrado, Doğu'da otonom özellik sergileyen Bassa ve Sinoe. Akt. Gerdes, "The Evolution of the Liberian State", s.16.

18 Rinehart, ag.e., s.10.

19 Hastürk, ag.m., s.2.

20 Gerdes, "The Evolution", s.14.; Halistoprak, ag.m., s.4.

21 Bu araştırmada, Liberya devletinin kurucu unsuru olan, ABD'de özgür bırakılarak Afrika'ya gönderilen kişileri tanımlamak için "göçmenler", "kurucular" ve "Amerikan-Liberyalılar" kavramları metnin akışına ve atıf yapılan kaynaklardaki kullanım şekline göre birbirlerinin yerine kullanılmıştır.

22 Rinehart, ag.e., s.11-14.

23 Ag.e., s.15-16.

24 Gerdes, "The Evolution", s.14.

Görüş

Akademik
Bakış

169

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

laştırılmasının yanında her türlü sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi haktan yoksun bırakılmalarıyla özdeşleşmiştir.²⁵ Kuruluştan bir buçuk yıl sonra yerlilerin gerçekleştirdiği ve önemli sayıda kayıpların verildiği bir saldırıda diğer yerli gruplarla ittifak kurulabilmiş olması, gelecek dönemlerdeki çatışmalarda kurulacak ittifaklar açısından önemli bir gösterge olmuştur.²⁶

Cumhuriyetten Askerî Darbeye (1847-1980)

Liberya 27 Eylül 1847'de alınan bir karar ve ACS'nin onayıyla bağımsızlığını ilan ederek Afrika kıtasının ilk bağımsız cumhuriyeti olmuştur.²⁷ Hükûmet egemenlik sınırları için kıyı şeridinde 150 ve iç kesime uzanan 45 millik alanı egemenlik bölgesi olarak deklare etmiştir.²⁸ Liberya'yı 1848'de ilk tanıyan ülke olan Birleşik Krallık, 1852'de Fransa ve 1857'de Almanya Federasyonu takip ederken²⁹ ironik bir şekilde ABD'nin ülkeyi tanıması ancak 1862'de olmuştur.³⁰ Anayasa taslağı Harward Üniversitesinde hazırlanan Liberya ABD'ye benzer idari ve siyasi bir yapılanma benimsemiş,³¹ devlet politikaları da ABD'ninkilerle paralellik arz etmiştir.³² Ekim 1847'de yapılan ilk seçimlerde Virginia doğumlu bir göçmen olan Joseph Jenkins Roberts ilk devlet başkanı olmuştur.³³

Oligarşinin Kurumsallaşması

Liberya'yı oluşturan topluluklar sosyal bir hiyerarşi içinde, oldukça karışık bir kompozisyon oluşturmuşlardır: (1) Amerikan-Liberyalılar, kurucular veya göçmenler olarak tanımlanan elit grup, (2) sosyal tabakanın en altında Batı Afrika açıklarında İngiliz ve ABD deniz kuvvetlerince köle ticaretinden kurtarılıp Liberya kıyılarına bırakılan Kongolular ve (3) yerli etnik gruplar (kabileler).³⁴ Devletin kurucu unsuru olan Amerikan-Liberyalılar iç savaşa kadar hem politik hem de ekonomik gücü kontrol etmişlerdir.³⁵ 1950'lerin ortalarına kadar kullanılan

25 Bilge Şahin, "Adı Konulmamış Bir Soykırım: Liberya İç Savaşı", *20. Yüzyılda Soykırım ve Etnik Temizlik*, C. Çakmak, G. Güneysu ve F.G. Çolak (eds.), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2014, s.3-4.

26 Gerdes, "The Evolution", s.16-17.

27 Liberya'nın komşuları Gine 1958'de, Sierra Leone 1961'de bağımsızlıklarını ilân edebilmişlerdir. Maryland kolonisi ise ancak 1856'da Liberya'ya katılmıştır.

28 Gerdes, "The Evolution", s.19.

29 Ag.e., s.12.

30 Halistoprak, ag.m., s.5-6.

31 Halistoprak, bu gecikmeli tanımayı Monroe Doktrini'nden kaynaklı dış ilişkilerdeki izolasyon politikasının devam eden etkisine bağlamış ise de asıl nedenin o yıllarda ABD'nin Washington'da beyaz olmayan bir diplomatı akredite etmekteki isteksizliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Bkz. Rinehart, ag.e., s.18-19.

32 Şahin, ag.e., s.3.

33 Rinehart, ag.e., s.19.

34 J. Gus Liebenow, *Liberia: The Quest for Democracy*, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, 1987, s.19. <https://archive.org/details/liberiaquestford01lieb/page/18>; Irving Kaplan vd., "The Society and Its Environment," *Liberia: A Country Study*, Harold D. Nelson (ed.), Washington, American University, 1985, s.97.

35 Halistoprak, ag.m., s. 6.

Amerikan-Liberyalı tanımlaması Liberya topraklarıyla tarihî köklerinin olmadığı fikrini çağırıştırdığı için zamanla terk edilmiştir.³⁶ İktidar, 1980 yılına kadar 133 yıl boyunca Amerikan-Liberyalı başkanların elinde olmuştur.³⁷ Kongolular zamanla Amerikan-Liberyalılar içerisinde erirken, nüfusun % 95'inden fazlasını oluşturan etnik gruplar yönetim süreçlerinde ikinci planda kalmışlardır.³⁸ Amerikan-Liberyalılar ile siyaseten değersiz ve ekonomik açıdan yoksul yerliler arasındaki uçurum gelecekteki kanlı çatışmaların temel nedenleri arasında yer almıştır.³⁹

Kısaca devletin kuruluşundan itibaren Amerikan-Liberyalı olmak, kimlik inşasında başat rol oynamış, bu ayrımcı politika etnik ayrışmayı ve sınıf çatışmasını beslemiştir. Yerliler, üretim süreçlerinde etkin rol oynayan, çoğunlukla köylerde yaşayan bireyler iken Amerikan-Liberyalılar ticaretle uğraşan, deniz aşırı ilişkiler kuran elit sınıfı oluşturmuşlar ve bürokraside daima etkin rol oynamışlardır. İki grup arasındaki ayrımcı politikalar 1877'de kurulan ve 100 yıldan fazla iktidarda kalan Gerçek Bağımsızlık Taraftarları Partisi (*The True Whig Party, TWP*) yoluyla kurumsallaşmış ve ülke 1980'e kadar tek parti devleti olmuştur.⁴⁰ Liberya'nın sosyolojik yapısını şekillendiren temel dinamikler arasında yer alan, uzun vadede iç savaş tetikleyen bu parti siyasette daima ayrıcalıklı bir konumda olmuş,⁴¹ bazı kaynaklar sadece ABD kökenliler ile masonların bu partide görev alabileceklerini ileri sürmüşlerdir.⁴²

Ülke içindeki dengeler politik ve ekonomik değişkenler üzerine şekillenirken iç bölgelerdeki toprakların önemi artmıştır. Fransa ve Britanya'nın 19. yüzyılın sonlarında Sierra Leone, Gine ve Fildişi Sahili'nde sömürgecilik faaliyetlerinde bulunması üzerine, Batı Afrika kıyı şeridinde daha etkin olan kurucu rejim, iç kesimlerdeki toprakların da kontrol edilmesi gerektiğine karar vermiştir.⁴³ Başkan Arthur Barclay (1904-1912) bu kararı "dolaylı yönetim" (*indirect rule*) sisteminin uygulanması ile hayata geçirmiştir. İngiliz sömürge felsefesi olan dolaylı yönetim; yerel seviyede kanun ve düzenin tesisi için merkezî yönetimin bir aygıtı olarak kabile otoritelerinin kullanılmasına dayanmaktadır. Hükûmetin yerli halkı vatandaş olarak kabul etmesi de Barclay döneminde mümkün ol-

36 Kaplan vd., ag.e., s.88.

37 Rinehart, ag.e., s.20-21.

38 Liebenow, ag.e., s.33-35. Liberya'da Kruan [Kru, Grebo, Krahn (Wee), Bassa, Dei, Belle], Mel veya Batı Atlantik (Gola, Kissi) ve Mende [Mende, Grandi (Bandi), Vai, Loma, Kpelle, Mandingo, Mano (Ma), Gio (Dan)] olmak üzere üç farklı dil konuşan 16 etnik grup yaşamaktadır.

39 Halistoprak, ag.m., s.6.

40 Adedeji Ebo, "The Challenges and Opportunities of Security Sector Reform in Post-Conflict Liberia", *Occasional Paper No. 9*, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Geneva, December 2005, s.4.; Rinehart, ag.e., s.31.

41 Halistoprak, ag.m., s.6.

42 Rinehart, ag.e., s.32.

43 Jairo Munive, "A Political Economic History of the Liberian State, Forced Labour and Armed Mobilization", *Journal of Agrarian Change*, Vol. 11, No. 3, July 2011, s.359.

muştur. Bu adımın iç siyasi gerekçelerden ziyade Fransa ve Britanya'nın toprak talepleri ile uluslararası sınırların tanınmaması konusundaki baskısından dolayı atılmış olması ise düşündürücüdür.⁴⁴ Liberya'nın bazı bölgelerdeki kontrol zaafiyetini istismar etmek isteyen Britanya ve Fransa'nın toprak taleplerini bir dizi çatışma ve mücadele takip etmiş; daha sonra ABD'nin de taraf olmasıyla kara sınırları genel hatlarıyla çizilmiştir. Gine sınırı Fransa ile 1892'de imzalanan anlaşmayla belirlenmiş ve 1907'de yeniden düzenlenmiştir. Tartışmalı Sierra Leone sınırı ise ancak 1903 ve 1911'de yapılan anlaşmalarla belirlenebilmiştir.⁴⁵

Doğal Kaynaklar ve Ekonomik Durum

Kuruluşu takip eden ilk yirmi yılda, Liberya'da üretilen kahve, palmye yağı ve kauçuk fiyatlarının uluslararası piyasada yüksek olması nedeniyle ekonomi önemli gelişme kaydetmiştir. Bu dönemki ticaretin genel özelliği yerliler tarafından üretim ve kurucular tarafından uluslararası pazarlama olarak nitelendirilebilir.⁴⁶ Bağımsızlığın ilanından sonra ticari faaliyetler konusunda Britanya ile anlaşarak limanlarda vergilendirme hakkı kazanan Liberya'nın bazı uygulamaları, bölgede ticari açıdan tarihî bağları güçlü olan İngiliz şirketlerini rahatsız etmiş ve tartışmalar 1869'da yılında Britanya'nın ultimatomu ve tazminat talebiyle sonuçlanmıştır.⁴⁷ 1870'lerdeki ekonomik krizin yanında ham madde konusunda alternatif ülkelerin ortaya çıkması Liberya ekonomisini olumsuz etkilemiş; 1906'da Britanya'dan alınan krediyi ABD, Fransa ve Almanya ile imzalanan yeni kredi anlaşmaları takip etmiştir.⁴⁸ Ülkeyi ekonomik darboğazdan kurtarmayı amaçlayan başkan Charles King'in⁴⁹, Amerikan doğal kauçuk şirketi *Freestone* ile 1926'da bir dizi anlaşma imzalaması ekonomik açıdan çok önemlidir. Dünyanın en geniş kauçuk üretim alanını işletecek şirket için Liberya'da hazır iş gücü bulunmaması nedeniyle hükümet, kabileler ve şefler vasıtasıyla *Freestone*'a iş gücü temini konusunda gerekli desteği sağlamış; günlük üretimden ilçe idarecileri ve kabile şefleriyle birlikte küçük bir pay alınması kararlaştırılmıştır.⁵⁰

20.000 Liberyalıyı işe alan şirket işçilere ve ailelerine barınma, sağlık ve eğitim hizmeti ile temel gıda sağlarken⁵¹ vatandaşlık hakları dahi olmayan yerlilere sağlanan imkanlar yönetim çevrelerinde rahatsızlık yaratmıştır. Bunun

44 Liebenow, ag.e., s.54.

45 Rinehart, ag.e., s.33-34.

46 Gerdes, "The Evolution", s.24.

47 Rinehart, ag.e., s.28-29. Ekonomik krizden çekinen hükümet İngiliz bankalarından aldığı 100.000 £ krediyle tazminatı ödemek ve yatırım yapmak üzere gerekli kaynağı yaratmak zorunda kalmıştır.

48 Rinehart, ag.e., s.39-40.

49 Ag.e., s.41.

50 Munive, ag.m., s.361-362.

51 Rinehart, ag.e., s.42.

nedeni yaratılan istihdamın o dönem Liberya'nın önemli gelir kaynaklarından olan "işçi ticareti"nin önüne geçme endişesidir. Çünkü köle ticaretinin yasaklanmasının kolonilerde yarattığı iş gücü açığı "işçi ticareti" yoluyla sağlanmaya başlanmıştır. İspanyollar ile anlaşılan Amerikan-Liberyalılar kabile şefleriyle ücret karşılığı anlaşarak temin ettikleri işçileri Alman gemileri ile bugün Ekvator Ginesi olarak bilinen İspanyol kolonilerine kiralamaya başlamışlardır.⁵² Böylece, ABD'nin özgürleşmiş köleleri, anavatanlarına döndüklerinde "modern köle taciri" hâline gelmişlerdir.⁵³

Firestone başta olmak üzere yabancı şirketler yerli işgücünün dışarı satılmasına karşı çıkmışlardır.⁵⁴ 1927'deki başkanlık seçimlerinde *de facto* köle ticareti konusunda başlayan tartışmalar uluslararası bir boyut kazanmıştır. Başkan Charles D.King'e karşı seçimi kaybeden Thomas Faulkner'in konuyu ABD kamuoyunda hukuksal bir boyuta taşıması üzerine, Milletler Cemiyeti "*Fernando Po*"⁵⁵ olarak bilinen krizi soruşturmuştur.⁵⁶ Sekiz ülkenin yer aldığı komisyonda, bir milyonu aşan nüfusa karşı 12 bin vatandaşı bulunan Liberya'daki zorla işçilik ve sosyal hizmetler konuları tartışılmış; sonuç olarak işçi ticaretini yasaklayan Liberya sosyal hizmetleri ülke geneline yayma konusunda ise adım atmamıştır.⁵⁷

William Tubman ve Richard Tolbert Dönemi

Ülkenin siyasi tarihinde *TWP*'ye mensup iki başkanı, William V.S. Tubman (1944-1971) ile William Richard Tolbert (1971-1979) özel bir yere sahiptir. 27 yıl kesintisiz iktidarda kalan Tubman'ın temel stratejisi "açık kapı politikası" ve "birleştirilme programı" yoluyla Amerikan-Liberyalılarla diğer toplum arasındaki sosyal ve siyasi farklılıkları kaldırmak, ülkeyi ekonomik açıdan modern bir seviyeye getirmektir.⁵⁸ "Açık kapı politikası" ile bir yandan Amerikan-Liberyalılarının ekonomik ayrıcalıklarının genişletmek ve yerli çoğunluk üzerindeki kontrolü daha etkin kılmak amaçlanırken, öte yandan ekonomik, sosyal ve siyasi açıdan dışlanmış yerlilerin sistemle bütünleştirilmesi öngörülmektedir. Değişim, doğal kaynakların istismarı pahasına da olsa yabancı sermayenin ülkeye çekilmesini de içermektedir.⁵⁹ Artan madencilik faaliyetleri bu konudaki çabaların en somut göstergesidir.⁶⁰ Güvenceler sayesinde 1960'larda yabancı

52 Gerdes, "The Evolution", s.29.

53 Hastürk, ag.m., s.4.

54 Aynı yer.

55 İbrahim K. Sundiata, "Prelude to Scandal: Liberia and Fernando Po, 1880-1930", *The Journal of African History*, 15, 1,1974, 97-112, s.97. Fernando Po, o dönemde İspanyol kolonisi olan bir adadır.

56 Gerdes, "The Evolution", s.30.

57 Hastürk, ag.m., s.5.

58 Rinehart, ag.e., s.47.

59 Munive, ag.m., s.363; Liebenow, ag.e., s.59-61.

60 Gerdes, "The Evolution", s.32

şirket sayısı 25'e yükselmiş; iç kesimlere kadar uzanan altyapı yatırımları dâhil madencilik, kerestecilik ve tarım alanında faaliyetler artmıştır.⁶¹ Her ne kadar gelişim yabancı yatırımlara ve zengin doğal kaynakların istismarına dayansa da 1965'te Liberya, Japonya ile birlikte dünyanın en hızlı gelişen ülkesi olmuştur.⁶²

Bu dönemde siyasi reformlarla kabile liderleri dışındakilere de temsil hakkı getirilmiş, kadınlara oy hakkı verilmiş ve seçmen yaşı 18'e indirilmiştir.⁶³ Tek parti sistemi hükûmet karşıtı oluşumları beslemiş; muhalif siyasi hareketler, ordudaki huzursuzluklar, öğrenci olayları ile kauçuk işçilerinin greve gitmesi 1960'ların ilk yarısında hükûmeti zorlayan gelişmeler olmuştur. Genel olarak komünist dış desteğe dayalı ve etnik temelli olduğu ileri sürülen bu hareketler ve muhalif sesler baskıcı yöntemlerle savuşturulmuş; yerli halkın yönetimde kazandığı pozisyonlar azaltılmıştır.⁶⁴ Amerikan-Liberyalıların psikolojik olarak Afrika'dan dışlanmış hissetmeleri nedeniyle kıtadaki ülkelerle sınırlı teması olan Liberya, 1960'lardan itibaren Tubman döneminde izolasyon politikasını değiştirerek diplomatik ilişkilerini geliştirmiş ve Afrika Birliği Teşkilatı (*Organisation of African Unity, OAU*) dâhil bölgesel oluşumlarda inisiyatif almaya başlamıştır.⁶⁵ Son dönemlerinde sıkıntılı bir yönetim sergileyen Tubman yerliler arasında hiç kimsenin ulaşamadığı popüleriteye ve prestije sahip olmuştur.⁶⁶

1971'de başkan seçilen William R. Tolbert, geleneksel yöntemleri terk ederek modern bir Liberya yaratmayı amaçlamıştır. Ulusal Güvenlik Konseyi'ni oluşturarak gücü merkezileştirmiş; Tubman'ın halka olan yakınlığı nedeniyle sahip olduğu güce ve karizmaya sahip olamasa da kendi sistemini kurmuştur. Eski başkanın oğlunun elindeki pirinç tekelini ortadan kaldırmakla birlikte, oligarşik sistem devam etmiş, Tolbert'in yakınları da siyasette ve ekonomide üst seviye pozisyonları işgal etmişlerdir.⁶⁷ Tolbert, Tubman'ın komünist ülkelerden uzak durma politikasını terk etmiş; SSCB ve Libya ile kurulan diplomatik ilişkileri, 1976'da Küba Büyükelçiliğinin açılması, Romanya ile endüstriyel işbirliği, Tayvan ve Çin ile geliştirilen diplomatik temaslar takip etmiştir.⁶⁸ Bu yakınlaşmanın ABD politikasına yansımaları ise Liberya'ya yapılan mâlî yardımın durdurulması şeklinde olmuştur.⁶⁹ Sierra Leone, Gine ve Fildişi Sahi-

61 Rinehart, ag.e., s.51-52.

62 Andreu Solà-Martin, "Liberia: Security Challenges, Development Fundamentals", *Third World Quarterly*, Vol.32, No.7, 2011, s.1217.

63 Liebenow, ag.e., s.63-66.

64 Rinehart, ag.e., s.56-57.

65 Ag.e., s.58-60; Liebenow, ag.e., s.143-149.

66 Liebenow, ag.e., s.119.; Rinehart, ag.e., s.53. Tubman, özellikle açık kapı politikasına bağlı olarak sağladığı ekonomik atılım nedeniyle "modern Liberyanın kurucusu" sıfatını kazanmış ve halk arasında özel bir konum edinmeyi başarmıştır.

67 Rinehart, ag.e., s.61-62.

68 Jean. R. Tartner, "Government and Politics", *Liberia: A Country Study*, Harold D. Nelson (ed.), Washington, American University, 1985, s.244-246.

69 Halistoprak, ag.m., s.7-8.

li ile ilişkiler geliştirilmiş; 1973'te Sierra Leone ile birlikte Mano Nehri Birliği (*Mano River Union*) kurulmuştur. Liberya 1975'te kurulan Batı Afrika Ekonomik Topluluğu'nun kurucu 15 üyesi arasında yer almıştır.⁷⁰

Tolbert döneminde dış borç artmaya devam etmiş, ucuz ithal pirinç yerli üreticiyi olumsuz etkilemiş, bu durum kırsaldan kentlere göçü, işsizliği ve suç oranlarını artırmıştır.⁷¹ Sosyal ve ekonomik hayattaki istikrarsızlık muhalif siyasi hareketleri güçlendirmiş⁷², 1973'te hükûmet ilk darbe girişimine maruz kalmıştır. 1979 başlarında tarım bakanının yerli üreticiyi korumak adına pirinç fiyatlarının artırılması konusundaki teklifi tepkiyle karşılanmış; muhalefetin bu artışın pirinç tekeli olan bakan ve başkana yarayacağı iddiası başkentte "pirinç ayaklanması" adıyla bilinen gösterilere dönüşmüş; eğitimsiz kolluk kuvvetlerinin sert tedbirleri 40'tan fazla kişinin ölümüne, 500'den fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş, yüzlerce kişi gözaltına alınmıştır.⁷³ TWP belediye seçimlerinde ilk kez siyasi açıdan hassas bir noktaya gelmiş, Tolbert de parti içinde tartışılmaya başlanmıştır.⁷⁴

Ordu ve Siyaset

1848'de Savaş Departmanı kurulmuş ise de ilk profesyonel askerî oluşum 1908'de teşkil edilen Liberya Sınır Gücü (*Liberia Frontier Force, LFF*)'dür. Ülkenin iç kesimlerindeki topraklarını sömürgeci Avrupalılara karşı korumak amacıyla kurulan LFF'ye 1912-1920 döneminde ABD ordusuna mensup subaylar komuta etmiştir.⁷⁵ Polis teşkilatının kurulduğu 1924'e kadar kolluk görevi de üstlenen LFF, o dönemde disiplinsizlik, yolsuzluk ve usulsüz davranışlarla ün salmıştı.⁷⁶ Reformlar sonucu 1956'da Liberya Silahlı Kuvvetleri (*Armed Forces of Liberia, AFL*) adını alan ordunun mevcudu 1980'de 5.000'e ulaşmıştır.⁷⁷ Tolbert dönemine kadar siyasetin dışında tutulan ordunun rolü, ekonomik sorunlar nedeniyle önemli bir değişime uğramıştır. Orduyu genel siyaset için araç olarak kullanan Tolbert daha önceki politikayı terk ederek kentlerden de asker almaya

70 Tartner, ag.e., s.229. Batı Afrika'da 1964'te ortaya çıkan ilk ekonomik örgütlenme fikrinin babası William Tolbert'tir. Bkz. <http://www.ecowas.int/about-ecowas/history/> Erişim tarihi: 10 Şubat 2019.

71 Rinehart, ag.e., s.63-65.

72 Gerdes, "The Evolution", s.37. En etkili iki muhalif hareket, 1973'te Liberya Üniversitesi öğrencilerince kurulan Afrika'da Adalet Hareketi (*The Movement for Justice in Africa, MOJA*) ile 1974'te kurulan Liberyalılar İlerici İttifakı (*The Progressive Alliance of Liberians, PAL*)'dir.

73 Rinehart, ag.e., s.65-66.

74 Ag.e., s.67.

75 Frederick Ehrenreich, "National Security", *Liberia: A Country Study*. Harold D. Nelson (Ed.), Washington, American University, 1985, s.260.

76 Bu durumun düşük memur ücretlerinden kaynaklandığı, görevlilerin operasyon bölgesindeki halktan temin ettikleri kaynaklarla geçimlerini sağladıkları ileri sürülmektedir. Milletler Cemiyeti 1932 yılında bu konuda bir soruşturma açmıştır. Bkz. Ag.e., s.261.

77 Aynı yer. 1975 verilerine göre askerî personelin %90'ı, polis teşkilatının %80'i kırsal bölgelerden istihdam edilmiştir.

başlamıştır.⁷⁸ 1963, 1966, 1969, 1970, 1973, 1977 tarihlerindeki girişimlere rağmen *AFL*, 1980'deki askerî darbeye kadar siyasette hiçbir zaman merkezî bir rol oynamamış; çoğunluğu Amerikan-Liberyalı olan lider subaylar da başkana ve partiye bağlı davranmışlardır.⁷⁹

Liberya'yı askerî darbeye götüren siyasi, ekonomik ve sosyal gelişmeler yukarıda özetlenen dinamiklerle ilişkili olmuştur. 1847'den itibaren gücün kontrolü daima kurucu elitlerin kontrolünde olmuş; Amerikan-Liberyalılar ile yerliler arasındaki evlilik, ticari ortaklık veya siyasi birlikteliğin sağladığı etkileşim sosyal profili zamanla değiştirmiş olsa da Liberya'yı belirli aileler yönetmeye devam etmiştir.⁸⁰ Tek-parti yönetiminin görünürde iyi niyetli girişimleri de daima siyasi ve ekonomik gücün Amerikan-Liberyalı elitlerin kontrolünde kalmasına hizmet etmiştir. Netice itibarıyla, yönetimde ve ekonomik hayatta bir şekilde yer bulan yerlilerin izlediği yolların da elitlerin yöntemlerinden çok farklı olmadığı, oligarşik sistemin ülkenin siyasi kodlarında daima yer aldığı söylenebilir.

Askerî Darbe ve İç Savaşlar (1980-2003)

Tolbert döneminde zirveye ulaşan ekonomik sıkıntılar ve yönetim baskısı neticesinde, *MOJA* ve *PAL* örgütleri ile işsiz grupların eylemleri sonucu başlayan ayaklanmalar politik istikrarı kontrol edilemez bir noktaya getirmiştir.⁸¹ Bu süreç 12 Nisan 1980'de yerli bir Afrikalı olan başçavuş Samuel Kanyon Doe önderliğinde bir grup askerî darbe yoluyla yönetimi ele geçirmesi ile nihayetlenmiştir.⁸² Kendilerini Halkın Kurtuluşu Konseyi (*People's Redemption Council, PRC*) olarak adlandıran Doe ve arkadaşları 20 Nisan 1980'de aralarında başkan Tolbert'in de bulunduğu kabinede görevli 13 bakanı Monrovia sahilinde halka açık bir şekilde öldürmüşler, katliamı kaydetmek üzere davet edilen gazetecilerin paylaştığı video görüntüleri bir anda dünyanın gündemine oturmıştır.⁸³ Bu katliamın şekli ve basın yoluyla uluslararası ajanslara servis edilmesi Liberya'da gelecek dönemde şiddetin ulaşacağı boyutlar hakkında önemli ipuçları vermektedir.

Samuel Kanyon Doe Dönemi

133 yıllık oligarşik yönetimden sonra ilk kez Amerikalı-Liberyalı olmayan birinin yönetime geçmesi yerli halk tarafından ilk başlarda olumlu karşılanmıştır.⁸⁴

78 Munive, ag.m., s.366.

79 Ehrenreich, ag.e., s.262.

80 Kaplan vd., ag.e., s.102-104.

81 Liebenow, ag.e., s.186.

82 Stephen Ellis, "Liberia 1989-1994: A Study of Ethnic and Spiritual Violence", *African Affairs*, Vol. 94, Issue 375, 1 April 1995, s.166.

83 Liebenow, ag.e., s.186.; Video görüntüleri için Bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=msqjXsIA09o&list=PLnsswq48nLcA4mgeQeGu1DalFuy5iuJGE> Erişim tarihi: 08 Ocak 2019.

84 Gerdes, "The Evolution", s.40.

Toprak reformu gibi sosyalist politika vaatleriyle işe koyulan *PRC* içerisinde kısa sürede fikir ayrılıkları başlamış; ABD yanlıları ve diğerleri arasındaki bloklaşma Doe taraftarlarının muhalifleri tasfiyesiyle son bulmuştur.⁸⁵ Beş yıllık süreçte darbeye aktif rol oynayanlar öldürülmüş ya da hükûmetten uzaklaştırılmıştır.⁸⁶ Bu süreçte dikkat çeken üç isim; Thomas Quiwonkpa, Charles Taylor ve Ellen Johnson Sirleaf'tir. Nimba vilayetinde Gio kabilesine mensup, çavuşluktan terfi etmiş bir general olan Quiwonkpa darbeye sağladığı desteğe rağmen, Doe tarafından pasif bir göreve getirilmek istenince 1983'te ülkeyi terketmiştir.⁸⁷ Quiwonkpa ile akrabalık ilişkisi sayesinde finans sistemini kontrol eden Charles Taylor ise Doe ve Quiwonkpa çekişmesi nedeniyle konseyden ihraç edilmiş; hakkında başlatılan mâli soruşturma nedeniyle devlete ait 900.000 ABD Doları ile birlikte ABD'ye kaçmıştır. Doe'nun talebiyle ABD'de tutuklanmış ise de cezaevinden kaçmayı başarmıştır.⁸⁸ Üçüncü önemli figür ise ABD'de eğitim almış, Tolbert'in Mâliye Bakanı yardımcılığını yürütmüş ve Dünya Bankası'nda görev almış saygın bir ekonomist olan Ellen Johnson Sirleaf'tir.⁸⁹ *PAL*'in sponsorlarından olduğu ileri sürülen Sirleaf ilginç bir şekilde Doe hükûmetinde de kısa bir süre görev almıştır.⁹⁰

İlk başta aldığı kamuoyu desteğine ve sunduğu vaatlere karşın Doe'nun yönetim stratejisi seleflerinden farklı olmamış, Liberya halkı yine baskı, yolsuzluk, kayırmacılık ve insan hakları istismarı ile karşı karşıya kalmıştır.⁹¹ Ordunun kontrolünü mensup olduğu Krahn etnik grubuna veren Doe, asker ve memur maaşlarını yükselterek kamu harcamalarını %300 artırmak suretiyle zayıf ekonomi üzerindeki yükü ağırlaştırmıştır.⁹² SSCB ile yakın ilişki kurulacağı yönündeki vaatlerin aksine Sovyet konsolos sayısı azaltılmış, Libya konsololuğu kapatılarak İsrail ile diplomatik ilişkilerin başlatıldığı bir sürece girilmiştir. Ayrıca, ABD'nin mâli yardımları yeniden başlamıştır.⁹³ Doe, sorunları şiddet yoluyla çözmekten kaçınmadığı için, siyaseten durağan görünen dönem sosyal açıdan güvensiz ve ekonomik olarak sıkıntılı bir özellik sergilemiştir. Amerikan-

85 Şahin, ag.e., s.5.

86 Gerdes, "The Evolution", s.40-41.

87 Şahin, ag.e., s.5.

88 Gerdes, "The Evolution", s.41-42.

89 Felix Gerdes, "Liberia's Post-War Elite: A New Era of Inclusive Ownership or Old Wine in New Bottles?", *Arbeitspapier*, Nr.1/2011, Research Unit of Wars, Armament and Development, 2011, s.33.

90 Liebenow, ag.e., s.184. 1997 seçimlerinde Taylor'a rakip olan Sirleaf seçimden sonra Liberya'dan ayrılarak uluslararası örgütlerde ve şirketlerde görev almış; 2005 ve 2011 seçimlerinde başkan seçilmiştir. Sian Herbert, *Conflict Analysis of Liberia*, Birmingham, University of Birmingham, February 2014, s.4.; Gerdes, "Liberia's Post-War", s.33.

91 Gerdes, "The Evolution", s.40.

92 Aynı yer.

93 Burak Toygar Halistoprak, *The English School Theory of International Relations and Peacebuilding: An Analysis of Peacebuilding Interventions in Liberia and Sierra Leone through the World Society Framework*, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015, s.153, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Liberyalı oligarşisinin gücü tekelleştirme konusunda hak iddiası ise ortadan kalkmıştır.⁹⁴

Sivil bir otorite tesis ederek meşru devlet başkanı olmayı hayal eden Doe, referandum sonucunda 26 Haziran 1984'te yeni anayasanın kabulü ile siyaset yasağının kaldırıldığını ilan etmiş, hiç kullanmadığı "başkan" sıfatını kullanmaya başlamıştır. Askerin kışlasına döneceği ve demokrasinin geleceği beklentisinin aksine bu süreç Doe'nun ikinci darbesi olarak yorumlanmıştır.⁹⁵ 1 Ağustos 1985'te kurduğu Liberya Ulusal Demokratik Parti (*National Democratic Party of Liberia, NDPL*) ile seçime giren Doe, beş yıldır iktidarda olmanın avantajlarına ve diğer partilere uygulanan kısıtlamalara rağmen, tartışmalı bir sayım sonucunda oyların ancak %50,9'unu alarak ikinci cumhuriyetin ilk devlet başkanı olmuştur.⁹⁶

Birinci İç Savaş (1989-1996): Charles Taylor'un Yükselişi

1983'te ülkeyi terk eden Quiwonkpa 12 Kasım 1985'te gerçekleştirdiği darbe girişiminde başarılı olamamış;⁹⁷ Doe'nun askerleri Quiwonkpa'yı öldürerek Nimba vilayetindeki Gio ve Mano gruplarına karşı etnik temizliğe başlamıştır.⁹⁸ Hükûmetin baskıcı politikasının bu kabilelerde oluşturduğu nefret ve intikam duygusunu Charles Taylor fırsata çevirmiştir.⁹⁹ Kurduğu Liberya Ulusal Vatansever Cephe (*National Patriotic Front of Liberia, NPFL*) yoluyla bu bölgelere lojistik destek sağlayarak, genç yerlilerden oluşan bağımsız silahlı gruplarla işbirliği yapmıştır.¹⁰⁰ Liberya'da birinci iç savaşı ateşleyen gelişme 24 Aralık 1989'da *NPFL* mensubu 100'den fazla savaşçının Fildişi Sahili'nden Nimba vilayetine yaptığı saldırı olmuştur. Bu saldırıya karşı koymak üzere Nimba'ya gönderilen, çoğunluğu Krahnlardan oluşan *AFL*, sırf Gio ve Mano etnik gruplarına mensup oldukları gerekçesiyle köylerde hedef gözetmeksizin katliamlara başlamıştır.¹⁰¹

Libya'da eğitim gören, Burkina Faso, Gambiya ve Sierra Leone'den lojistik destek ve silah alan *NPFL* gerillalarının saldırıları muhalif çevrelerce memnuniyetle karşılanmış ve isyan ülke geneline yayılmıştır. Taylor liderliğindeki

94 Gerdes, "Liberia's Post-War", s.26.

95 Liebenow, ag.e., s.247-250. Seçim yasağının kalkması ile birlikte alternatif siyasi hareket arayışındaki gruplar *United People's Party (UPP)*, *Liberian People's Party (LPP)*, *Liberian Unification Party (LUP)*, *Libarian Action Party (LAP)*, *Unity Party* ve diğer küçük partileri faaliyete geçirmiştir. Bkz. Liebenow, ag.e., s.272-279.

96 Ag.e., s.294-296.

97 Foster vd., ag.e., s.99-100.

98 Jemilatu Abdulai, "Security Sector Reform in Liberia: Challenges & Lessons Learned", *War, Conflict, State Failure & Democratization in Sub-Saharan Africa (I) Professor Kühne*, Fall, 2011, s.4.

99 Halistoprak, ag.m., s.10. Doe'nun muhalif gördüğü gruplara uyguladığı katliamların, yargısız tutuklama ve infazların, kayıp vakalarının ve sistematik baskıların Taylor'a verilen destek bakımından etkili olduğu söylenebilir. Bkz. Foster vd., ag.e., s.9-10.

100 Munive, ag.m., s.368-369.

101 Ellis, ag.m., s.166.

NPFL tarihin en kanlı iç savaşlarından birine öncülük etmiş; Nimba'da Krahn'lara ve Doe hükûmetini destekleyen ekonomik açıdan güçlü olan Müslüman Mandingolarla karşı katliama başlamış; böylece Krahn ve Mandingolar ile Gio ve Manolar arasında kanlı iç savaşın nefret ve intikam tohumları atılmıştır.¹⁰² Bu arada *NPFL*'den ayrılan bir grup, Doe ordusunda görev yapmış eski bir asker olan Nimba vilayetinden Prince Yormie Johnson liderliğinde Liberya Bağımsız Ulusal Vatansever Cephesi (*Independent National Patriotic Front of Liberia, INPFL*) altında bir araya gelerek Monrovia'nın bir kısmını ele geçirmiştir. Başkent üç grubun kontrolüne girmiştir: Atlantik kıyısındaki başkanlık sarayı çevresinde *AFL*, şehrin diğer kesimlerini kontrol eden *NPFL* ve başkentten Batı yakasındaki liman bölgesinde tutunmuş olan *INPFL*.¹⁰³ Böylece, başarısız bir devlet olan Liberya, Samuel Doe'dan sonra güçsüz devlet (*anaemic*) formundan anarşik devlet hâline geçmiştir.¹⁰⁴

Çatışmaların sona erdirilmesi konusunda uluslararası çağrılar devam ederken en büyük beklenti ABD'nin gayri resmî kolonisi olarak görülen Liberya'daki duruma müdahale etmesi olmuştur. Fakat ABD'nin Haziran 1990'da 2.000 deniz piyadesi ile Liberya açıklarında demir atarak vatandaşlarını tahliye etmesi ve başkan Bush'un "Liberya, hiçbir Amerikan deniz piyadesinden değerli değildir."¹⁰⁵ şeklindeki sözleri bu beklentiyi boşa çıkarmıştır. Ağustos 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgali ise ABD'nin dikkatini Orta Doğu'ya çevirmiş, Liberya'ya müdahale ihtimalini tamamen ortadan kaldırmıştır.¹⁰⁶

Uluslararası Mühadale: ECOWAS ve UNOMIL

İç savaşı sonlandırma konusunda ilk uluslararası çabayı gösteren *ECOWAS*, 1990'da Askerî Gözlem Grubu'nu (*The Military Observer Group, ECOMOG*) teşkil etmiştir.¹⁰⁷ *ECOWAS*'ın Doe rejiminin Liberya'daki meşru iktidar olduğunu açıklaması¹⁰⁸ nedeniyle Taylor gözlem misyonuna karşı çıkmış;¹⁰⁹ *ECOMOG*

102 Ag.m., s.167.

103 Aynı yer.

104 Gros, ag.m., s.461. Başarısız devleti; anarşik devlet, hayalet (*phantom*) devlet, güçsüz (*anaemic*) devlet, esir (*captured*) devlet ve olgunlaşmamış (*aborted, in vitro*) devlet olmak üzere beş kategoriye ayıran Gros, anarşik devleti merkezî bir hükûmetin olmadığı, savaş lordlarının emrinde faaliyet gösteren silahlı grupların kontrolü ele geçirmeye çalıştığı devlet olarak tanımlar. Tüm anarşik devletler hayali devlettir fakat hayali devletlerin hepsi anarşik değildir. Güçsüz devlet ise yasal iktidarın yerine almaya çalışan isyancı grupların mevcut olduğu devlettir. Bkz. Gros, ag.m., s.455-461.

105 Ellis, ag.m. s.168.

106 Aynı yer.

107 <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unomilF.html> Erişim tarihi: 29 Nisan 2018.

108 Halistoprak, ag.m., s.11.

109 *ECOMOG*, BM'nin işbirliği yaptığı ilk bölgesel kuvvettir. Bölgesel dinamiklerin etkili olduğu misyonda bazı güçlükler vardır. Bölgenin baskın gücü Nijerya'nın misyonda fazla askerle yer almasına Fildişi Sahili ve Burkina Faso karşı çıkmış; örgütün Doe rejimi ile finansal bağı olduğu ileri sürülmüştür. Bkz. James Shah Shilue and Patricia Fagen, *Liberia: Links Between Peacebuilding, Conflict, Prevention and Durable Solutions to Displacement*, Brooking Institutions, 2014,

kısa süre içinde savaşın tarafı olmuştur.¹¹⁰ *ECOMOG* karargâhında bir görüşme yapmak üzere 9 Eylül 1990 günü başkanlık ofisinden ayrılan¹¹¹ Doe, *INFPL* lideri Prince Johnson tarafından yakalanmış, kendisinin Tolbert ve bakanlarına yaptığı gibi, kameralar önünde işkence edilerek öldürülmüş ve görüntüler Batı Afrika ülkeleri ile İngiliz televizyonlarına servis edilmiştir.¹¹² O yıllarda Soğuk Savaş'ın sona ermesinin yansımalarına odaklanan BM ise *ECOWAS*'ı desteklemekle yetinmiştir.¹¹³ *ECOWAS*'ın çabalarıyla 1990'da Gambiya'da oluşturulan Ulusal Birlik Geçiçi Hükûmeti (*Interim Government of National Unity, IGNU*) de istikrar ve güvenliği sağlayamamıştır.¹¹⁴ Taylor'un 1992'de Monrovia'daki saldırılarına karşılık Sierra Leone'ye iltica etmiş olan Krahn ve Mandingolar tarafından Sierra Leone ve *ECOMOG*'un desteğiyle Birleşik Özgürlük Hareketi (*United Liberation Movement, ULIMO*) adında yeni bir silahlı güç kurulmuştur.¹¹⁵ *ULIMO*'nun Monrovia'ya girerek *NPFL*'yi hedef alması şiddet seviyesini artırmış, *NPFL* saldırılarına yamyamlık dâhil sokak çatışmalarıyla karşılık vermiştir.¹¹⁶

Bu arada Liberya'daki iç savaş bölge ülkelerinin güvenliğini de etkilemiştir. Burkina Faso ile bir kısım nüfusu Doe'nun katliamlarına maruz kalan Fildişi Sahili, Doe hükûmetine karşı *NPFL*'yi desteklemiş ve *ECOMOG* müdahalesine karşı çıkmışlardır. Sierra Leone ise Charles Taylor'un 1991'de isyan çıkaran Devrimci Birleşik Cephe'yi (*Revolutionary United Front, RUF*) desteklemesi nedeniyle¹¹⁷ *NPFL*'ye karşı *ULIMO*'yu destekleyerek *ECOMOG*'a asker göndermiştir.

s.5.; Halistoprak, ag.m., s.12.

110 Şahin, ag.e., s.10.

111 Ellis, ag.m., s.169. Bu konuda akademik yazında yer alan ve Liberya'da halk arasında konuşulan çeşitli spekülasyonlar vardır. Bazıları ABD ve Nijerya'nın planı çerçevesinde Doe'nun yakalanarak Johnson'a teslim edildiğini iddia ederken, bazıları kendisinin gizlice ofisinden ayrılarak *ECOMOG* karargâhına giderken yakalandığı ileri sürülmektedir. *ECOMOG* karargâhına Ganalı komutan Arnold Quainoo ile haberleşerek gittiğini fakat yetkililerin kendisini korumadığını savunanlar da vardır.

112 Ellis, ag.m., s.167. Video görüntüleri için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=PyFTxjrjJlc> Erişim tarihi: 10 Ocak 2018.

113 Shilue and Fagen, ag.e., s.4.

114 Aynı yer.

115 Ag.e., s.4-5.

116 Halistoprak, ag.m., s.13.

117 Taylor'un *RUF*a sağladığı lojistik desteğin nedeni, örgütün kontrolündeki zengin elmas yatakları ile altın madenlerinden yararlanmaktır. Bu destekten dolayı Sierra Leone'nin iç işlerine müdahale eden Taylor, iç savaşta işlediği savaş suçları ve insanlığa karşı suçları nedeniyle Sierra Leone Özel Mahkemesinde yargılanarak 50 yıl ceza almıştır. Bkz. Ludju Kalembo Rudy, Devlet Başkanlarının Cezai Sorumluluğu: Charles Taylor Örneği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016, s.64, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi); Nadezhda Yeryomina, Sierra Leone İçin Özel Mahkeme, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016, s.107-111, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Taylor ve *RUF* lideri Foday Sankoh, elmas ve silah ticareti yoluyla önemli kazanımlar elde etmiş, karşılıklı çıkar ilişkisi Batı Afrika'daki şiddet ve çatışmayı coğrafi olarak yaymakla kalmamış, Taylor'un güç devşirmesine ve Liberya İç Savaşı'nda süreci lehine çevirmesine katkı sağlamıştır. Bkz. Akiah Precious Clay, Liberya'da İç Çatışmanın Yükselişi: 1990-2003 Yılları Arasında Büyük Monrovia

Gine de *ULIMO* içindeki Müslüman Mandingolara karşı beslenen dinî ve etnik sempati nedeniyle *NPFL* karşıtı bir politika izleyerek Doe taraftarlarını desteklemiştir.¹¹⁸

BMGK 1992'de Liberya'ya silah ambargosu kararı alırken, savaşın tarafları ile *ECOWAS* arasındaki görüşmeleri desteklemek üzere özel bir temsilci görevlendirilmiştir.¹¹⁹ Ateşkes konusundaki çağrılara kayıtsız kalmayan ABD'nin de desteğiyle 1993'te *ECOMOG* başkentte kontrolü sağlayarak tarafları ateşkese ikna etmiştir.¹²⁰ Böylece çatışan taraflar arasında 25 Haziran 1993'te Benin'in Cotonou şehrinde barış anlaşması imzalanmıştır. Ayrıca, *ECOWAS* ve *IGNU*'nun barış anlaşmasının uygulanması konusundaki çabalarını desteklemek ve dostane girişimlerinde bulunmak amacıyla, BMGK'nin 866 (1993) sayılı kararına istinaden BM Liberya Gözlem Misyonu (*The United Nations Observer Mission in Liberia, UNOMIL*) kurulmuştur.¹²¹ *UNOMIL* ile birlikte BM'nin Liberya'ya ilk fiili müdahalesi gerçekleşmiştir.

Ateşkes uzun sürmemiş, yaklaşan seçim öncesi güç kazanmak isteyen gruplar tekrar çatışmaya başlamıştır. *ULIMO*, 1994'te Krahn'lardan oluşan *ULIMO-J* ve Mandingolardan oluşan *ULIMO-K* olmak üzere, etnik temelde iki fraksiyona ayrılmıştır. İki grubun birbirlerine saldırmamasını fırsat bilen *ECOMOG* kırsal bölgelerde kontrolü sağlamış, Taylor ve *NPFL* ise seçimlere kadar ateşkese sadık kalmaya ikna edilmiştir.¹²² Barış anlaşmasının uygulanmasındaki gecikmeler ve tekrar başlayan çatışmalar nedeniyle, 1994 Şubat/Mart aylarına planlanan seçimler yapılamamıştır.¹²³ Aslında 1990'dan itibaren *ECOWAS* girişimleriyle BM, Afrika Birliği Teşkilatı ve diğer uluslararası aktörlerin katıldığı, kalıcı bir ateşkesin tesisi ile istikrarın sağlanması amacıyla yapılan anlaşmaların hepsi hayal kırıklığıyla neticelenmiştir.¹²⁴ Son olarak, Gana'nın müdahalesi ile Aralık 1994'te imzalanan Akra Barış Antlaşması ve Nijerya'nın girişimiyle 1996'da yapılan Abuja Barış Antlaşması ateşkese sağlamış; taraflar parti kurarak 1997 seçimlerine girmek üzere anlaşmışlardır.¹²⁵ Böylece yedi yıl süren birin-

İç Savaşı'nın Hızlı Yükselişinin Eleştirel Analizi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.46-50, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

118 Şahin, ag.e., s.11.

119 <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unomilF.html> Erişim tarihi: 29 Nisan 2018.

120 Halistoprak, ag.m., s.13.

121 Eylül 1993-Ekim 1997 arasında faaliyet gösteren *UNOMIL*, BM'nin başka bir örgütün teşkil ettiği barış operasyonunda işbirliği yaptığı ilk misyondur. Ateşkes ihlallerine ilişkin iddiaları soruşturmak; savaşçıların tasfiyesine ve güvenli bölgelerin korunmasına yardım etmek; insani yardım faaliyetlerine yardımcı olmak; insan hakları ihlallerini soruşturmak; seçimleri gözlemlemek misyonun görevleri arasındadır. <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unomilF.html> Erişim tarihi: 29 Nisan 2018.

122 Halistoprak, ag.m., s.14.

123 <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unomilS.htm> Erişim tarihi: 25 Nisan 2018.

124 Shilue and Fagen, ag.e., s.7.

125 Halistoprak, ag.m., s.15.

ci iç savaş son bulmuştur.¹²⁶ Netice itibarıyla Taylor, 1989'da başlattığı isyanı 1996'da başarı ile sonuçlandırmıştır.

BM gözetiminde 1997'de gerçekleştirilen seçimlerde oyların %75'ini alan Charles Taylor ve *NPFL* iktidar olmuştur. Taylor'un seçim sloganları arasında yer alan "Annemi öldürdü, babamı öldürdü, fakat oyumu ona vereceğim." şeklindeki ifade Liberyalı seçmenin çaresizliğini açıkca anlatmaktadır.¹²⁷ Hükûmetin kurulması sonucu, *UNOMIL*'in görevini tamamlamasını müteakip, süreci desteklemek üzere Kasım 1997'de BM Liberya Barış İnşası Destek Ofisi (*The United Nations Peace-building Support Office in Liberia, UNOL*) faaliyete geçirilmiştir.¹²⁸ Uzun süren iç savaş ve ambargolar nedeniyle ekonomik açıdan zayıf bir Liberya teslim alan başkan Taylor'un yönetimi de seleflerinden farklı olmamış; yolsuzluk ve insan hakları ihlalleri halk arasında giderek artan bir huzursuzluğa yol açmıştır.¹²⁹ Eski generaller ve *NPFL* destekçisi elitler ekonomik kaynaklara erişebilecek pozisyonlara gelmişler; ülkenin kereste şirketlerine sahip olma ve işletme ayrıcalığını kazanmışlardır.¹³⁰ Kauçuk ve kereste ticaretinden elde edilen gelirler Taylor'un kuracağı ekonomik imparatorluğun temel girdisini oluşturmuştur.¹³¹

NPFL'de faaliyet gösteren isyancılar ise Taylor'un başkanlığı süresince, Liberya ordusunda, Anti Terörist Birliği'nde (*Anti-Terrorist Union, ATU*) veya Özel Operasyon Departmanı'nda (*Special Security Service, SSS*) görev almaya devam etmişlerdir.¹³² Charles Taylor'un oğlu Chukie Taylor liderliğindeki *ATU* Krahn'lara ve Mandingolara yönelik insan hakları ihlallerine ve katliamlara devam etmiş, barış uzun süreli olmamış ve yeni isyancı örgütler ortaya çıkmıştır.¹³³

İkinci İç Savaş (1999-2003) ve Barış Anlaşmaları

İkinci iç savaş Nisan 1999'da eski *ULIMO* mensuplarınca kurulan Liberya Ulaşma ve Demokrasi için Birleşik Liberyalılar'ın (*Liberians United for Reconciliation and Democracy, LURD*) saldırıları ile başlamıştır. 2000 yılı Ekim ayında Gana, Nijerya, ABD ve Büyük Britanya tarafından silah ve elmas ticareti yoluyla Sierra Leone'de iç savaşı desteklemekle suçlanan Taylor kuvvetlerine kuzey Gine sınırından *LURD* saldırısı başlamıştır.¹³⁴ Taylor saldırılara daha fazla şiddet ve

126 Liberya iç savaşının ayırt edici özelliklerinden biri çatışmalarda çocukların kullanılmış olmasıdır. İç savaşa 15.000-20.000 civarında "çocuk savaşçı"nın katıldığı tahmin edilmektedir. Bkz. Foster vd., ag.e., s.204.

127 "He killed my ma, he killed my pa, but I will vote for him." <https://www.theguardian.com/world/2003/aug/04/westafrika.qanda> Erişim tarihi: 13 Aralık 2018.

128 <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unomilS.htm> Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

129 Abdulai, ag.e., s.5.

130 Munive, ag.m., s.370.

131 Solâ-Martin, ag.m., s.1221-1223.

132 Munive, ag.m., s.371.

133 Şahin, ag.e., s.17.

134 Foster vd., ag.e., s.190.; Abdulai, ag.e., s.5.

insan hakkı ihlali ile karşılık vermiş, *LURD* üyesi olduğundan şüphelenilenlere işkence edilmiştir.¹³⁵ Ayrıca Taylor *LURD*'a sağladıkları destek nedeniyle Gine ve Sierra Leone'daki muhalif grupları desteklemek suretiyle Liberya iç savaşını üç boyutlu bir şekle sokmuştur.¹³⁶ BMGK, 1343 (2001) sayılı kararı ile Sierra Leone'de *RUF*'a destek verdiği, elmas kaçakçılığı ve silah ticareti yaptığı gerekçeleriyle Liberya'ya ambargo uygulanmasına karar vermiştir.¹³⁷ Liberya'nın batısını kontrol altına alan *LURD* 2002'de Monrovia'nın 44 km yakınına kadar ulaşmıştır.¹³⁸ Taylor 2002 Şubat'ında Monrovia'da olağanüstü hâl ilan etmiş, 2003'te *LURD*'dan ayrılan, Fildişi Sahili'nin desteklediği Liberya'da Demokrasi Hareketi (*Movement for Democracy in Liberia, MODEL*) de Taylor'a karşı savaşa katılmıştır. Böylece Liberya'nın üçte ikisi isyancıların kontrolüne geçmiştir.¹³⁹ 2003'te *LURD*'un gerçekleştirdiği 1., 2. ve 3. Dünya Savaşı olarak anılan saldırılarda birçok sivil hayatını kaybetmiştir.¹⁴⁰

ECOWAS'ın girişimleri ile Taylor hükûmeti, *LURD* ve *MODEL*'in katılımıyla 4 Haziran 2003 tarihinde Gana'da barış görüşmelerine başlanmıştır.¹⁴¹ Görüşmeler esnasında Monrovia'da çatışmalar devam etmiş, Taylor güçleri şehirde kontrolü kaybetmiştir.¹⁴² Durumun vahametini anlayan Taylor 11 Ağustos 2003'te istifa ederek Nijerya'ya sürgün edilmeyi kabul etmiştir. 18 Ağustos 2003'te *MODEL*, *LURD* ve Taylor güçleri arasında Akra'da Kapsayıcı Barış Anlaşması imzalanarak yeni bir geçiş hükûmeti kurulması konusunda mutabakata varılmıştır.¹⁴³

Charles Gyude Bryant seçimlere kadar görev yapmak üzere Liberya Ulusal Geçiş Hükûmeti (*National Transition Government of Liberia, NTGL*) başkanı seçilirken¹⁴⁴ *ECOWAS* asker sayısını 4.000.'e çıkarmıştır. BMGK'nin 1509 (2003) sayılı kararı ile kurulan Birleşmiş Milletler Liberya Misyonu (*UNMIL, United Nations Mission in Liberia*) Ekim 2003'te görevi *UNOMIL*'den devralmış, *ECOWAS* birlikleri de *UNMIL* çatısı altında göreve devam etmişlerdir.¹⁴⁵ Liberya'daki iç savaşlarda 3,8 milyonluk nüfusun 250.000-400.000'inin öldürüldüğü, 1,5-2 mil-

135 Şahin, ag.e., s.18.

136 Abdulai, ag.e., s.5.

137 <http://unscr.com/en/resolutions/1343> Erişim tarihi: 05 Ocak 2019.

138 Şahin, ag.e., s.18

139 Abdulai, ag.e., s.5.

140 Foster vd., ag.e., s.192-194.

141 Görüşmeler için Akra'ya gelen Taylor'un Sierra Leone iç savaşında işlediği suçlar nedeniyle tutuklanarak Sierra Leone Özel Mahkemesi'ne teslim edilmesi yönündeki talep Gana hükûmetince kabul edilmemiştir. Halistoprak, ag.m., s.17.

142 Aynı yer.

143 Comprehensive Peace Agreement Between the Government of Liberia and the Liberians United for Reconciliation and Democracy (LURD) and the Movement for Democracy in Liberia (MODEL) and Political Parties, Accra, August 18, 2003. <http://www.pul.org.lr/doc/Peace%20Agreements%20Digital%20Collection.pdf> Erişim tarihi: 01 Şubat 2019.

144 Foster vd., ag.e., s.192.

145 <https://unmil.unmissions.org/background> Erişim tarihi: 15 Nisan 2018.

yonunun mülteci konumuna düştüğü ya da ülke içinde yerinden edildiği tahmin edilmektedir.¹⁴⁶

BM Barış Koruma Harekâtı (UNMIL) ve Güvenlik Sektörü Reformu

UNMIL, barış anlaşmasının uygulanması ile insani yardım ve insan hakları faaliyetlerini desteklemek, kolluk eğitimi ile silahlı kuvvetlerin kurulması dâhil, ulusal güvenlik reformuna yardım etmek amacıyla teşkil edilmiştir.¹⁴⁷ Barış ve yeniden inşa süreci BM'nin Soğuk Savaş'tan sonra benimsediği yaklaşıma göre, barış gücünün gönderilmesi, silahsızlanma, terhis, rehabilitasyon ve yeniden bütünleşme programı (*disarmament, demobilisation, rehabilitation and reintegration agreement, DDRR*), güvenlik sektörü reformu (GSR) ve seçimlerle sona eren bir sırayı takip etmiştir. Yeniden inşa süreci bir fırsat olarak görülmüş, 1980'den önceki koşullara dönülmeyecek şekilde, istikrar için kapsayıcı bir sosyo-ekonomik ve politik sistemi öngören demokratik bir dönüşüm amaçlanmıştır.¹⁴⁸

İç savaş sonrası güvenlik sektörünün yeniden inşası çeşitli aktörlerin işbirliğiyle mümkün olmuştur. Ulusal seviyede *NTGL*, Liberya Ulusal Polisi (*Liberian National Police, LNP*), *AFL*, *MODEL*, *LURD* ve sivil toplum kuruluşlarının çabaları görülürken, bölgesel seviyede *ECOMIL*'in (*ECOWAS Mission in Liberia*) sağladığı katkılar, küresel seviyede *UNMIL*'in ve ABD özel güvenlik şirketi *DynCorp*.¹⁴⁹ işbirliği sıralanabilir. Bunlara, BM Gelişim Programı (*United Nations Development Program, UNDP*), AB, ABD Gelişim Ajansı (*USAID*) ve finansal destek sağlayan diğer çok taraflı kuruluşları eklemek mümkündür.¹⁵⁰

Uluslararası ve Ulusal İşbirliği: Ellen Johnson Sirleaf Dönemi

BM gözetimindeki 2005 seçimlerinin ilk turunda 22 aday yarışmış, ilk turda %28,3 oranla ilk sırada yer alan George Weah liderliğindeki Demokratik Değişim Kongresi (*Congress for Democratic Change, CDC*)¹⁵¹ ikinci tur için gerekli ittifakı sağlayan Ellen Johnson Sirleaf'in gerisinde kalmıştır. Böylece Sirleaf %59 oy oranı ile Afrika'nın ilk kadın devlet başkanı olmuştur.¹⁵² Sonucu kabul etmeyen

146 Agnieszka Paczynska, *Liberia ICAF Report*, Office of Conflict Prevention Office of the Coordinator for Reconstruction and Stabilization U.S. Department of State, May 2010. https://www.researchgate.net/publication/261995519_Liberia_ICAF_Report Erişim tarihi: 28 Nisan 2018.

147 United Nations Security Council Resolution, S/RES/1509 (2003), 19 September 2003, <https://unmil.unmissions.org/background> Erişim tarihi: 15 Nisan 2018.

148 Ebo, ag.e., s.6.

149 Akra Kapsayıcı Barış Anlaşması ordunun teşkil edilmesinde ABD yardımlarını öngörmektedir.

150 Abdulai, ag.e., s.6.

151 Benjamin J. Spatz ve Kai M. Thaler, "Has Liberia Turned a Corner?", *Journal of Democracy*, Vol.29, No.3, July 2018, s.159.

152 Gee Moses Paegar, "Voting Influences in Liberia's Post-Coup Democracy", *HIST 452: Seminar in History*, s.28. https://www.academia.edu/12335120/Voting_Influences_in_Liberias_Post-Coup_Democracy. Erişim tarihi: 10 Şubat 2019. İlk turda gençlerin ve kendisi gibi düşük eğitimli kesimi temsil eden eski savaşçılardan destek alan Weah'ın, ikinci turda destek istemek

Weah taraftarlarının 11 Aralık 2005'te düzenledikleri gösteriler şiddete dönüşünce BM güçleri müdahale etmek zorunda kalmıştır.¹⁵³ Kalıcı bir barışın inşasını öncelikli strateji olarak benimseyen Sirleaf hükûmeti devlet kurumlarının kapasitesini artırmak suretiyle çatışmaları sona erdirmeyi amaçlarken, adalete erişim, toprak ve doğal kaynakların yönetimi, siyasi kutuplaşma, devlet ve vatandaş arasındaki ilişkiler ve gençlikle ilgili konuları da gündemine almıştır.¹⁵⁴ Seçimlerde farklı kesimlerden aldığı desteği 2006'da kurulan ilk kabineye yansıtan Sirleaf'in 16 bakanından 7'si Amerika kökenli, 6'sı yerli veya Afrika kökenli, 3'ü ise karışık bir etnik kökene tâbidir. Gerdes'in "savaş sonrası elitler" olarak tanımladığı farklı siyasi tecrübeye, eğitime veya ekonomik güce sahip kişiler hükûmette yer bulmuş;¹⁵⁵ iç savaş sonrası hükûmetin kompozisyonu, Liberyalı siyasi elitlerin uzun dönemde sosyo-politik bir değişime uğradığını ortaya koymuştur. 2006'daki kabinenin yarıya yakını tarihsel olarak hükûmette yer almayan etnik gruplara mensuptur.¹⁵⁶

Sirleaf göreve geldikten sonra Şubat 2006'da önemli bir adım atarak Akra Barış Anlaşmasında öngörülen Liberya Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu'nu (*Truth and Reconciliation Commission of Liberia, TRC*) faaliyete geçirmiştir. 182 Liberyalının savaş suçu işlediği sonucuna varan TRC, ulusal ve uluslararası alanda bir cezalandırma mekanizması kuramamıştır. Cezalandırmanın intikam duygusu yaratacağı ve iç savaşı yeniden başlatacağı yönündeki kamuoyu algısı da bu süreçte etkili olmuştur. Böylece, suçlular arasındaki Prince Johnson hiçbir yaptırıma maruz kalmadan Nimba senatörü olarak göreve devam etmiş, 2011 başkanlık seçimlerinde aday olmuştur.¹⁵⁷ Liberya'da işlediği savaş suçları ve insanlığa karşı suçlarla ilgili yargılanmaktan kurtulan Charles Taylor ise 2002'de kurulan Sierra Leone Özel Mahkemesi tarafından 1996 yılından itibaren Sierra Leone'da gerçekleştirdiği eylemlerden dolayı suçlu bulunarak 2006'da Nijerya'da tutuklanmış ve yargılama sonunda cezalandırılmıştır.¹⁵⁸

Ulusal ve uluslararası popülaritesine rağmen Sirleaf, kendi çocuklarını hükûmette üst düzey görevlere ataması, yolsuzlukla mücadelede yetersiz kalması, Taylor'a yardım eden iş çevrelerinden destek görmesi nedeniyle eleştirilmiş, birinci iç savaşta Taylor'a finansman sağladığı iddia edilmiştir.¹⁵⁹ 2006'da kurduğu hükûmette Liberyalılar yerine ABD'deki arkadaşları ile Amerikan-Liberyalıları görevlendirdiği gerekçesiyle hem muhalifleri hem de sempatanları tarafından

üzere Doe'nun memleketi Grand Gedeh'e giderek kendisini onun oğlu gibi gördüğünü beyan etmesi, birinci turda Nimba'da Doe'nun katliamlarına maruz kalmış olan Gio ve Manolardan aldığı oyları kaybetmesine yol açmıştır. Bkz. s.30.

153 Spatz ve Thaler, ag.m., s.159.

154 Shilue ve Fagen, ag.e., s.19.

155 Gerdes, "Liberia's Post-War", s.37-40.

156 Ag.e., s.51.

157 Şahin, ag.e., s.19.

158 Foster vd., ag.e., s.58. İlave bilgi için bkz. Rudy, ag.t., 2016, s.64.

159 Herbert, ag.e., s.4.

Gazi

Akademik
Bakış

185

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

suçlanmıştı.¹⁶⁰ 2011 seçimlerine ilk dönemin tecrübesi ve kazandığı uluslararası itibarla hazırlanan Sirleaf, beklentilerin gerisinde bir gelişim sağladığı, yolsuzluk ve kayırmacılığa engel olamadığı gerekçeleriyle eleştirilmiştir.¹⁶¹

2011 seçimlerine 16 parti katılmış; Sirleaf'in 2005'teki en güçlü rakibi Weah, CDC'nin Winston Tubman'ın Liberya Ulusal Demokratik Partisi (*National Democratic Party of Liberia, NDPL*) ile birleşmesi sonucu beklenmedik şekilde liderliği Tubman'a bırakmış ve başkan yardımcılığı adaylığına razı olmuştur.¹⁶² TRC'nin Charles Taylor'ın isyancı gruplarına sağladığı destek nedeniyle Sirleaf'in görevden alınmasını teklif ettiği 2009 yılındaki taslak raporu ele geçiren CDC, bu konuda girişimde bulunmuşsa da bir sonuç alamamıştır.¹⁶³ Seçimlerdeki diğer iki kadın adayın Sirleaf'i destekleyerek çekilmesine ve seçimden bir gün önce Sirleaf'in Nobel Barış Ödülü'nü kazandığı duyurulmuş olmasına rağmen ilk turda netice alınamamıştır.¹⁶⁴ Tartışmalı geçen ikinci turda CDC'nin seçimi boykotu sonucu oyların %91'ini alan Sirleaf 8 Kasım 2011'de ikinci kez başkan seçilmiştir.¹⁶⁵

2013 sonunda Gine'de ortaya çıkan Ebola virüsü Haziran 2014-Ocak 2016 döneminde Liberya'yı da etkilemiş, 4.810 kişinin hayatını kaybettiği rapor edilmiştir.¹⁶⁶ Ebola süreci nedeniyle Eylül 2015'e planlanan UNMIL'in çekilmesi 2016'ya ertelenmiştir.¹⁶⁷ BMGK, 25 Mayıs 2016 tarihli 2288 (2016) sayılı kararlarla 2003'ten beri yürürlükte olan yaptırımları kaldırmıştır.¹⁶⁸ Nihayet, 17 Eylül 2015 tarihli 2239 sayılı karar gereğince, 30 Haziran 2016'da güvenlik sorumluluğunu devreden UNMIL, 30 Mart 2018 tarihinde kapatılmıştır.¹⁶⁹

2017 Devlet Başkanlığı Seçimleri: George Weah'ın Zaferi

Güvenlik sorumluluğunu üstlendikten sonra kendi imkânları ile gerçekleştirdiği ilk seçim olan 2017 seçimleri, ülkenin 171 yıllık tarihinde gücün demokratik

160 Gerdes, "Liberia's Post-War", s.49.

161 Spatz ve Thaler, ag.m., s.159.

162 Paegar, ag.e., s.33-35. 2005 seçimlerini düşük eğitim seviyesi nedeniyle kaybettiği ileri sürülen Weah, geçen süre içerisinde Florida DeVry Üniversitesi'nde eğitim görmüştür.

163 Spatz ve Thaler, ag.m., s.161.

164 2011 seçimlerin ilginç bir özelliği INFPL lideri Prince Johnson'un Demokratik Gelişim için Ulusal Birlik (*National Union for Democratic Progress, NUDP*) partisi ile seçime girerek ikinci turda Sirleaf'i desteklemesidir.

165 Paegar, ag.e., s.33-35. 2005 seçimlerini düşük eğitim seviyesi nedeniyle kaybettiği ileri sürülen Weah, geçen süre içerisinde Florida DeVry Üniversitesi'nde öğrenim görmüştür.

166 <https://www.cdc.gov/vhf/ebola/history/2014-2016-outbreak/index.html> Erişim tarihi: 30 Ocak 2019.

167 Eddie P. Lamprey, Security Sector Reform in Liberia: Progress and Challenges Ahead of the United Nations Mission in Liberia (UNMIL) Drawdown, Fort Leavenworth, Kansas, The Faculty of the U.S. Army Command and General Staff College, 2017, s.20, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

168 United Nations Security Council Resolution, S/RES/2288 (2016), 25 Mayıs 2016, [http://www.undocs.org/S/RES/2288\(2016\)](http://www.undocs.org/S/RES/2288(2016)) Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

169 <https://unmil.unmissions.org/timeline> Erişim tarihi: 30 Ocak 2019.

yolla el değiştirdiği ilk seçim olarak nitelendirilmektedir.¹⁷⁰ Seçimlerde savaş lordlarından Prince Johnson'un da aralarında olduğu 22 aday yarışmış; CDC Charles Taylor'un eski karısı senatör Jewel Howard-Taylor liderliğindeki Ulusal Vatansever Cephe (*National Patriotic Front, NPF*) ile koalisyon kurmuştur.¹⁷¹ İlk turda Weah liderliğindeki CDC'nin oy oranı %38,4'dir. Uluslararası gözlemcilerin seçimin adil olduğu yönündeki raporuna rağmen, muhalifler seçimin iptali ve tekrarı için başvuruda bulunduğu ikinci tura geçilememiştir. Sirleaf'in yasal görev süresinin dolmak üzere olması nedeniyle, Afrika Birliği (*African Union*), ECOWAS ve ABD Büyükelçiliğinin uyarılarından sonra Ulusal Seçim Komisyonu'nun (*National Election Commission, NEC*) kararıyla 26 Aralık 2017'de yapılan ikinci turu %61,5 oy oranı ile kazanan George Weah Liberya'nın yeni devlet başkanı olmuştur.¹⁷² 2011 seçimlerinin ikinci turunda Sirleaf'in yanında yer alan Prince Johnson bu kez Weah'ı desteklemiştir.¹⁷³ Weah'ın zaferine destek olmakla suçlanan Sirleaf ise Birlik Partisi'nden (*Unity Party, UP*) ihraç edilmiştir.¹⁷⁴

Liberya'da gerçekleştirilen son üç seçimde de şiddet olayları, anayasal zorluklar ve muhalefetin boykotları dikkat çekmiştir. Genellikle kazanan partiler sahtecilikle ve NEC ile işbirliği içinde usulsüzlük yapmakla suçlanmışlardır. Öte yandan gücün hukuki ve anayasal araçlarla kazanılabileceğine ilişkin politik normların gelişmekte olduğu fakat demokratik normların hâlâ manipülasyona açık ve kurumların kırılabilir yapıda olduğu gözlenmektedir.¹⁷⁵ Zenginliğe giden yolun kamu sektöründen geçtiği yönündeki yaygın inanç, partiler arası geçiş ve sık sık yeni partilerin ortaya çıkmasına yol açmakta ve politik sürecin kişisel kazanımlar için kullanılmasına meşruluk kazandırmaktadır.¹⁷⁶

George Weah başkanlık açılış konuşmasında, kamu hizmetlerinde yolsuzluğu bitirmeye söz vermiş, düşük maaşı rüşvet için hak gören anlayışın önüne geçmek için kamu personelinin maaşlarında artış gerektiğini belirtmiştir.¹⁷⁷ Aynı zamanda barış içinde, gelişmiş bir Liberya'yı inşa etmek üzere gerekli altyapıyı oluşturan Sirleaf'e de şükranlarını ifade etmiştir.¹⁷⁸ Bu altyapıya rağmen Weah hükûmetinin çözümünü bekleyen sorunlar oldukça fazladır. İç

170 Spatz and Thaler, ag.m., s.156.

171 Ag.m., s.162.

172 Ag.m., s.163-164.

173 "King Maker" Prince Johnson Endorses Weah for Liberia Presidency, <https://allafrica.com/view/group/main/main/id/00056393.html> Erişim tarihi: 10 Şubat 2019.

174 Spatz and Thaler, ag.m., s.163-164.

175 Ag.m., s. 157-158.

176 Aynı yer.

177 "President George Manneh Weah's Inaugural Speech in Full", s.4-5. <https://www.emansion.gov.lr/doc/Inaugural%20Speech%20By%20H.E.%20President%20George%20Manneh%20Weah.pdf>

Erişim tarihi: 16 Aralık 2018.

178 "President George Manneh", s.2.

Gazi

Akademik
Bakış

187

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

savaşa katılan, savaş suçları ve insanlığa karşı suç işleyen, insan hakları ihlallerinde bulunan eski savaşçıların yargılanması konusundaki sorunlar, siyasi ve ekonomik elitlerin babadan oğula devredilen kendi çıkarını gözetme kültürü, tecrübesiz kişilerin kamu görevine atanması, ayrımcılık, ekonomik ve yapısal sorunlar, toprak mülkiyeti, kurumsal tembellik ve elit direnci öncelikli problem sahaları olarak sıralanabilir.¹⁷⁹

Güvenlik Sektörü Reformu (2003-2017)

İlk kez 1998'de Birleşik Krallık Gelişim Bakanı Clare Short'un kullandığı GSR kavramı, çatışma sonrası ülkelerde saha uzmanlarının tecrübeleri çerçevesinde, kalıcı bir istikrar için sürdürülebilir gelişim ve yeniden yapılandırmanın yanında, yolsuzluktan uzak bir kolluk ve askerî yapının yadsınamaz olduğu gerçeğine dayanarak türetilmiştir.¹⁸⁰ BM, GSR'yi "uzun dönemli barış ve gelişimin sağlanması ile çatışmanın kökenlerini tanımlamak için gerekli olan çok boyutlu barışı koruma ve barış inşasının temel elemanı" olarak tanımlamaktadır.¹⁸¹

Liberya'da 2003'te 1.115 personel ile göreve başlayan *UNMIL* Kolluk Birimi (*UNPOL*) asayişin sağlanmasında *LNP*'ye destek olmuş, *LNP* ve *LIS* karârgahlarına ve Ulusal Polis Eğitim Akademisi (*National Police Training Academy, NTPA*)'ne danışmanlık yapmış, vilayetlerdeki *LNP* bölge ve il komutanlıklarında Liberya polisi ile birlikte görev almıştır.¹⁸² Sayndee'nin "otoriter rejimden demokrasiye geçiş" olarak tanımladığı 2005 devlet başkanlığı seçimleri GSR'yi de etkilemiştir.¹⁸³ 2005 seçimleri öncesi *LNP*'ye alınan 1.800 polis memurunu eğitmek üzere başlatılan çalışmalar GSR'nin ilk adımı olmuştur.¹⁸⁴ Ana çerçevesi *UNPOL* Şefi, Adalet Bakanı, Ulusal Güvenlik Bakanı ve *LNP* geçici direktöründen oluşan bir komite tarafından çizilen kolluk reformu BM Sivil Polisi (*UNCIVPOL*) koordinesinde yürütülmüştür.¹⁸⁵ 2004'te karakolları devreye

179 Spatz and Thaler, ag.m., s.166-168.

180 Herbert Wulf, "Security sector reform in development and transitional countries." *Security Sector Reform, Potentials, and Challenges for Conflict Transformation*, Clem McCartney, Martina Fischer and Oliver Wils (eds) Berghof-Handbook Dialogue No 2., 2004, s.2-3. <https://www.berghof-foundation.org/nc/en/publications/publication/security-sector-reform-in-developing-and-transitional-countries/> Erişim tarihi: 28 Nisan 2018.

181 United Nations, "Security Sector Reform: UN Peacekeeping", 2012, <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/security.shtml>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

182 Bu süreç güvenlik sorumluluğunun hükûmete devredildiği 2016'ya kadar devam etmiş, müteakiben personel sayısı aşamalı olarak azaltılmıştır. <https://unmil.unmissions.org/un-police> Erişim tarihi: 05 Ocak 2019.

183 T. Debey Sayndee, "Developments in Legislative Oversight in Liberia", *Learning from West African Experiences in Security Sector Governance*, Bryden, A. and Chappuis, F. (eds.), Ubiquity Press, London 2015, s.63.

184 Ag.e., s.64-65.

185 Yarsuo Laezee Weh-Dorlaie, *The United Nations Training of the Liberia National Police: Effectiveness, Results, and Future Implications*, Minnesota, Walden University, 2015, s.41-43, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). <https://scholarworks.waldenu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2278&context=dissertations> Erişim tarihi: 01 Mayıs 2018.

sokmak üzere yerel bir polis birimi teşkil edilerek "Hızlı Etki Projeleri" (*Quick Impact Project*) ile karakolların yeniden açılması, yol kontrol aparatlarının temini ile polis noktalarının inşası sağlanmıştır.¹⁸⁶

Adalet Bakanlığı ve *UNMIL*'in 2005 ve 2006'da yaptığı kamuoyu araştırmalarında; güvenlik kurumları ile kamu personelinin sayıca fazla olduğu, bu kurumların görev ve yetkilerinin çakıştığı; bütün etnik ve dinî grupları yansıtacak, şeffaf bir işe alım sürecinin işletilmediği, yetkileri açıkça tanımlanmış güvenlik kurumlarına ihtiyaç duyulduğu; güvenlik güçlerinin işkence, keyfi tutuklama, kamu gücünü özel kazanç için kullanmak suretiyle yaygın insan hakları ihlalinde buldukları; güvenlik sisteminin sınırları koruyacak ve alt bölgesel tehditlere karşılık verebilecek kapasitede olması gerektiği, kanunlara bağlı ve insan haklarına saygılı olması gerektiği hususları ön plana çıkmıştır.¹⁸⁷

Sirleaf, Liberya'nın temel güvenlik sorunlarını tanımlamak, kapsayıcı bir yaklaşımla işbirliğini güçlendirecek koordinasyon mekanizması oluşturmak üzere hazırlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi'ni 2008'de yayımlamıştır.¹⁸⁸ Dış tehdit olarak Mano Nehri bölgesindeki riskler ile *ECOWAS* bölgesinde ekonomik sorunların ele alındığı strateji belgesinde, "kanun kuralı"na saygıdaki zayıflık, ekonomi, yolsuzluk ve işsizlik, doğal kaynak yönetimindeki zayıflık, emekli güvenlik personeli ve eski savaşçılar, soygun ve uyuşturucu kaçakçılığı iç tehditler arasında ilk sıralarda yer almaktadır.

¹⁸⁹ Güvenlik mimarisinde 12'si kolluk, 9'u istihbarat, 2'si sınır güvenliği ve 1'i özel hizmetlerde görevlendirilmesi öngörülen 15 güvenlik kurumundan 8'i aynı anda kolluk ve istihbarat yetkisine sahiptir.¹⁹⁰ *AFL*, *LNP*, Liberya Göçmen Hizmetleri (*The Liberian Immigration Service, LIS*), Ceza ve Islah Bürosu (*The Bureau of Corrections and Rehabilitation, BCR*), Ulusal Soruşturma Bürosu (*National Bureau of Investigations, NBI*) ve Uyuşturucuya Mücadele Kolluk Ajansı (*Liberia Drug Enforcement Agency, LDEA*) önemli güvenlik kurumlarıdır.¹⁹¹

2013'te yapılan değişikliklerle 15 kurumdan oluşan ulusal güvenlik mimarisi; *LNP*, *BCR*, Ulusal Güvenlik Bakanlığı, *LIS*¹⁹², *LDEA*, *NBI*, Ulusal İtfaiye Hizmetleri, Ulusal Güvenlik Ajansı ve Yönetici Koruma Hizmetlerini kapsayacak şekilde küçültülmüştür.¹⁹³

186 Aynı yer.

187 Ag.t., s.66-67.

188 National Security Strategy of the Republic of Liberia, 2008, s.4. <https://issat.dcaf.ch/download/113094/2052616/NationalSecurityStrategyofLiberia.docx> Erişim tarihi: 25 Nisan 2018.

189 Ag.e., s.8-10.

190 Ag.e., s.13.

191 <http://www.emansion.gov.lr/2content.php?sub=44&related=23&third=44&pg=sp> Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

192 Göçmen ve Vatandaşlık Bürosu (*Bureau of Immigration and Naturalization, BIN*) yeniden teşkilatlandırılmış, Liberya Göçmen Hizmetleri (*Liberia Immigration Service, LIS*) olarak adlandırılmıştır.

193 Sayndee, ag.e., s.70.

Görüş

Akademik
Bakış

189

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

Ulusal Güvenlik Stratejisi'ni takiben "2008 Ulusal Savunma Kanunu" ile "2011 Ulusal Güvenlik Reformu ve İstihbarat Kanunu"nu yürürlüğe konulmuştur. Zorunlu askerliği düzenleyen 1956 tarihli kanunu yürürlükten kaldıran Ulusal Savunma Kanunu ile daha küçük, iyi eğitilmiş ve profesyonel bir ordu yetiştirilmesi amaçlanmış, orta ve üst düzey lider eğitimi için ABD'nin yanında diğer ülkelerden destek alınabilmesine imkân sağlanmıştır.¹⁹⁴

Ordunun görevi "Liberya'nın ulusal bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü savunmak" olarak tanımlanmış, demokratik sivil kontrol, kanun kuralı ve insan haklarına saygı çerçevesinde ulusal savunma ile kolluk hizmetlerinin ayrılmasına ilişkin hukuki temel oluşturulmuştur. Bu çerçevede, Ulusal Güvenlik Reformu ve İstihbarat Kanunu ile Ulusal Güvenlik Bakanlığı yeniden teşkilatlandırılmıştır.¹⁹⁵ Ulusal Savunma Kanunu'ndaki boşlukları doldurulabilecek ve LNP'ye görevin icrası için yetki verecek yeni bir kanuna duyulan ihtiyaç¹⁹⁶ ancak 2016 Ekim ayında yürürlüğe giren Liberya Ulusal Polis Kanunu ile giderilmiştir.¹⁹⁷ Kanunun onaylanmasındaki gecikmeden dolayı gerekli yönetmelik ve yönergeler oluşturulamadan LNP güvenlik sorumluluğunu yetki tartışmaları altında yerine getirmeye başlamıştır.

Sonuç: Kalıcı Barış ve İstikrar Mümkün mü?

Kuruluşundan askerî darbeye kadar kurucu elitlerin oligarşik yönetiminde kalan Liberya'da 1980'den itibaren darbe hükûmeti ve iç savaşla bozulan istikrar uluslararası müdahale ile ancak 2003'te sağlanabilmiştir. 2003'ten günümüze gerçekleştirilen siyasi ve hukuki düzenlemeler ile GSR sayesinde, eleştirilere rağmen, görece bir barış ve huzur ortamı sağlanmıştır. Bunun yanında ülkeyi darbeye ve iç savaşa götüren nedenler dikkate alındığında geleceğe dair iyimser tahminlerde temkinli olmak gerekmektedir. Gerdes, Liberya iç savaşlarını "elitler savaşı" olarak nitelendirmektedir.¹⁹⁸

Bu tabirin "elit" tanımlamasını Amerikan-Liberyalıların ötesinde iç savaşın yarattığı elit grupları da kapsayacak şekilde genişlettiği söylenmelidir. Liberya'daki çatışmaları toprağa erişim konusundaki gerilimlerin sonucuna bağlayan Richards'a göre ekonomik ve politik açıdan dışlanan genç nüfus, özgürlük ve fırsatlardan yoksun kalmaları ve iş gücü açısından istismar edilmeleri nedeniyle silaha sarılmıştır.¹⁹⁹ TRC'nin diasporadaki Liberyalılarla yaptığı

194 Ag.e., s.68-69. Böylece Gana, Nijerya ve Çin'den askerî eğitim desteği alınmıştır.

195 Ag.e., s.70.

196 Ag.e., s.66-67.

197 <http://moj.gov.lr/data/uploads/downloads/police-act.pdf> Erişim tarihi: 12 Şubat 2019. Yeni Polis Kanunu 1975 tarihli Ulusal Polis Kuvveti Uygulama Kanunu'nu (*Executive Law with respect to the National Police Force*) yürürlükten kaldırmıştır.

198 Gerdes, "Liberia's Post-War", s.27.

199 Paul Richards, "To fight or to farm? Agrarian dimensions of the Mano River conflicts (Liberia and Sierra Leone)", *African Affairs*, Vol.104, Issue 417, 1 October 2005, s.586.

mülakatlarda, iç savaşın göçmenlerin domine ettiği devletteki eşitsizlik, kabilecilik ve hırs/yolsuzluk olmak üzere üç nedeni olduğu sonucuna varılmıştır.²⁰⁰

Sirleaf'in ilk döneminde, 2006'da yapılan bir çalışmada; siyasi elitlerin ülkeyi daha iyi bir duruma taşımak gibi bir kaygısının olmadığı, işsiz, eğitimsiz ve gelecekte umutsuz, bir kısmı iç savaşta yer almış genç nüfusun problem olduğu, tatmin edici bir siyasi sistem kurulmadan ve uzun süreli uluslararası destek sağlanmadan gelişim sağlanamayacağı; ülkeyi savaşa götüren nedenlerin hâlâ mevcut olduğu vurgulanmaktadır.²⁰¹ 2010'da 15 ilde yapılan bir araştırma ise halkın bir önceki yıla göre daha güvende hissettiği sonucunu ortaya koymuştur. Öte yandan raporda, yaygın şiddet suçlarının kanıksanmasının kolluğa ve adalet sistemine olan güveni sarstığı; eski savaşçıların komşu gözetimi programlarında aktif rol almasının, toprak paylaşımı konusundaki tartışmalar ile yer değiştiren ve geri dönen mültecilerin durumunun kitlesel şiddet riskine açık olduğu belirtilmektedir.²⁰² 2014'te Herbert'in yaptığı analiz de çatışmaların sona erdiğini fakat Liberyayı iç savaşa götüren iç ve dış dinamiklerin hâlen devam ettiğini ortaya koymaktadır.²⁰³ Ülkede çatışma ihtimalinin azaldığını vurgulayan Yebleh ise demokratik hakların korunması için sayıca yetersiz ve eğitimsiz güvenlik kuvvetlerinin yarattığı risklere dikkat çekmektedir.²⁰⁴ UNMIL'in çekilme sürecinde 2017'de GSR'nin analiz edildiği başka bir çalışmada; hibe yoluyla sağlanan mâlî desteğin azalmasının güvenlik sektörünü olumsuz etkilediği, 2.000 kişilik ordunun yetersiz olduğu, finans sorunu nedeniyle güvenlik kuvvetlerinin bağımsız hareket edemediği, kısıtlı sürede üst düzey yöneticiler ile diğer personelin eğitilemediği ve lojistik ihtiyaçların giderilemediği, bu nedenle GSR'nin gelişemediği sonucuna varılmıştır.²⁰⁵ Glay'in 2018 yılında gerçekleştirdiği, Monrovy'a'da ikamet eden eski savaşçı, mağdur ve tanıklardan oluşan 400 katılımcının yer aldığı araştırma da savaşın alternatif bir yol olarak görünmediğine, bununla birlikte, savaşa neden olan etkenlerin hâlen mevcut olduğuna işaret etmektedir.²⁰⁶

Henüz başkanlıkta birinci yılını bile tamamlamamışken, hakkında yapılan bir eleştiride Weah, Doe ve Tolbert'in ani çöküşlerini ve akıbetlerini unutmamakla suçlanmaktadır. Tolbert ve 17 kabine üyesini ötekileştirme, ayrımcılık ve abartılı yaşam tarzı nedeniyle öldüren Doe'nun da aynı nedenlerle

200 Foster vd., ag.e., s.59.

201 Stephen Ellis, *The Mask of Anarchy: The Destruction of Liberia and the Religious Dimension of an African Civil War*, Revised and Updated Second Edition, New York, New York University Press, 2006, s.xxvi-xxvii.

202 Elisabeth Gilgen and Matthias Nowak, "A Legacy of War? Perceptions of Security in Liberia", *Liberia Armed Violence Assessment*, Issue Brief, Number 1, November 2011, s.12.

203 Herbert, ag.e., s.1-2.

204 Garmondeh Mokoboy Yebleh, *Post-Civil War Security Sector Reform in Liberia: Prospects and Challenges*, Accra, University of Ghana, 2016, s. 60-63, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

205 Lamptey, ag.t., s. 47-53.

206 Glay, ag.t, s.120.

Prince Johnson tarafından öldürüldüğü ileri sürülmektedir. Hesap verebilir ve şeffaf bir politika izlemediği, halka katkı sağlamayacak kredi anlaşmaları imzaladığı, niteliksiz kişileri etkin görevlere getirdiği, güvenli içme suyu ve iyi sağlık hizmeti alamayan halka yüksek vergi uyguladığı, yabancılara ayrıcalık tanıdığı gerekçeleriyle eleştirilen Weah'ın politikaları, Doe ve Taylor'un son dönemlerine benzetilmektedir.²⁰⁷ Ülkenin kuruluşundan itibaren siyasi, ekonomik ve sosyal dinamikler incelendiğinde, yönetimde etkin pozisyona gelenlerin, şiddet veya siyasi oyunlarla kendi elit kitlesini yarattığı ve ülkenin çatışma potansiyelini her zaman koruduğu söylenebilir.

Yolsuzluk, ekonomik istikrarsızlık, kaynaklara erişimdeki adaletsizlik, bürokrasideki kayırmacılık bu süreci besleyen önemli faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. İç savaş sonrası siyasi eğilimler değişmekle birlikte, seçimleri etkileyen ittifaklar, siyasetin para kazanma aracı olarak görülmesi demokratik değerlerin yeterince oturmadığına yorumlanabilir. GSR'deki boşluklar bölgesel veya ulusal krizlere karşı yetersiz kalınacağı algısını güçlendirmektedir. 2018'de iktidara gelen Weah'ın seçimlerde TRC'nin savaş suçlusunu olarak gördüğü senatör Prince Johnson'dan destek aldığı²⁰⁸ dikkate alınır, Liberya'da baskılanmış bir çatışma riskinin devam ettiği; ulusal, bölgesel ve uluslararası siyasi ve ekonomik gelişmelerin yeni çatışmaları tetikleme potansiyelini koruduğu ileri sürülebilir. Dolayısıyla, "değişim için umut"²⁰⁹ sloganıyla iktidara gelen Weah'ın Liberya'nın kaderini ne oranda değiştireceği konusu, siyaset ve güvenlik sektörü reformundaki boşlukların uygun şekilde doldurulmasına ve ekonomik gelişimin sağlanmasına bağlı olacaktır.

Kaynaklar

ABDULAI, Jamilatu, "Security Sector Reform in Liberia: Challenges & Lessons Learned", War, Conflict, State Failure & Democratization in Sub-Saharan Africa (I), Fall, 2011.

BEDERT, Maarten, "Notes on Settlement Histories of Gbelay-Geh Statutory District, Nimba County, Liberia", *Max Planck Institute for Social Anthropology Department 'Integration and Conflict' Field Notes and Research Projects*, Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle (Saale), 2017.

Comprehensive Peace Agreement Between the Government of Liberia and the Liberians United for Reconciliation and Democracy (LURD) and the Movement for Democracy in Liberia (MODEL) and Political Parties, Accra, August 18, 2003. <http://www.pul.org.lr/doc/Peace%20Agreements%20Digital%20Collection.pdf>

207 "Liberia: President Weah - Do You Know Why Doe and Tolbert Died?", 4 Temmuz 2018, <https://allafrica.com/stories/201807050363.html> Erişim tarihi: 19 Ocak 2019.

208 "King Maker Prince Johnson Endorses Weah for Liberia Presidency", <https://allafrica.com/view/group/main/main/id/00056393.html> Erişim tarihi: 10 Şubat 2019.

209 "Change for hope!"

EBO, Adedeji, "The Challenges and Opportunities of Security Sector Reform in Post-Conflict Liberia", Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Occasional Paper No.9, Geneva, December 2005.

EHRENREICH, Frederick, "National Security", *Liberia: A Country Study*. Harold D. Nelson (Ed.), Washington, American University, 1985, 247-288.

ELLIS, Stephen, "Liberia 1989–1994: A Study of Ethnic and Spiritual Violence", *African Affairs*, Vol. 94, Issue 375, 1 April 1995, 165–197.

ELLIS, Stephen, *The Mask of Anarchy: The Destruction of Liberia and the Religious Dimension of an African Civil War*, Revised and Updated Second Edition, New York, New York University Press, 2006,

FOSTER, Dulce, et al., *A House with Two Rooms: Final Report of the Truth and Reconciliation Commission of Liberia Diaspora Project*, The Advocates For Human Rights, Dispute Resolution Institute, Minnesota, 2009. http://www.theadvocatesforhumanrights.org/uploads/chapter_8-liberia_s_second_civil_war_1997-2003.pdf.

GLAY, Akiyah Precious, Liberya'da İç Çatışmanın Yükselişi: 1990-2003 Yılları Arasında Büyük Monrovia İç Savaşı'nın Hızlı Yükselişinin Eleştirel Analizi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

GROS, Jean-Germain, "Towards a taxonomy of failed states in the New World Order: Decaying Somalia, Liberia, Rwanda and Haiti", *Third World Quarterly*, Vol.17, No.3, 1996, 455-472.

GERDES, Felix, "Liberia's Post-War Elite A New Era of Inclusive Ownership or Old Wine in New Bottles?", *Arbeitspapier*, Nr.1/2011, Research Unit of Wars, Armament and Development, 2011.

GERDES, Felix, "The Evolution of the Liberian State: A Study in Neo-patrimonial State Formation and Political Change", *Arbeitspapier*, Nr.1/2013, Research Unit of War, Armament and Development, 2013.

GILGEN, Elisabeth and Matthias NOWAK, "A Legacy of War? Perceptions of Security in Liberia", *Liberia Armed Violence Assessment*, Issue Brief, No. 1, November 2011. <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/G-Issue-briefs/Liberia-AVA-IB1.pdf>

HALISTOPRAK, Burak Toygar, *The English School Theory of International Relations and Peacebuilding: An Analysis of Peacebuilding Interventions in Liberia and Sierra Leone through the World Society Framework*, Ankara, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

HALISTOPRAK, Burak Toygar, "The Role of Regional Organizations in Humanitarian Intervention: The Case of Liberia Peacebuilding Operation and ECO-WAS Intervention", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Sayı 35, Güz 2015.

HASTÜRK, Haluk, "Liberya'da Özgürlük ve Ölüm: Bir İç Savaş Anlamak", *Birikim*, Sayı 175-176, Kasım-Aralık, 2003, 67-79. <http://www.birikimdergisi.com/kisi/5101/halukhasturk#.XCkFRC3BJZo>

Görüş

Akademik
Bakış

193

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

HERBERT, Sian, *Conflict Analysis of Liberia*, Birmingham, University of Birmingham, February 2014.

HIPPLER, Jochen, "Şiddetli Anlaşmazlıklar, Anlaşmazlıklardan Kaçınma ve Ulus İnşası: Terminoloji ve Politik Konseptler", *Ulus İnşası: Çatışmayı Barışa Çevirmede Anahtar Bir Konsept mi?*, Jocher Hippler (ed.), Çev. Algan Sezgintüredi ve Burhan Şayli, Versus Kitap, İstanbul, 2007, 7-34.

KAPLAN, Irving, et al., "The Society and Its Environment," *Liberia: A Country Study*, Harold D. Nelson (ed.), Washington, American University, 1985, 73-138.

"King Maker Prince Johnson Endorses Weah for Liberia Presidency", <https://allafrica.com/view/group/main/main/id/00056393.html>

LAMPTEY, Eddie P., *Security Sector Reform in Liberia: Progress and Challenges Ahead of the United Nations Mission in Liberia (UNMIL) Drawdown*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fort Leavenworth, Kansas, The Faculty of the U.S. Army Command and General Staff College, 2017.

"Liberia: President Weah - Do You Know Why Doe and Tolbert Died?", 4 Temmuz 2018, <https://allafrica.com/stories/201807050363.html>

LIEBENOW, J. Gus, *Liberia: The Quest for Democracy*, Bloomington and Indianapolis, Indiana University Press, 1987. https://archive.org/details/liberia_questford01lieb/page/18

"President George Manneh Weah's Inaugural Speech in Full", <https://www.emansion.gov.lr/doc/Inaugural%20Speech%20By%20H.E.%20President%20George%20Manneh%20Weah.pdf>

MUNIVE, Jairo, "A Political Economic History of the Liberian State, Forced Labour and Armed Mobilization", *Journal of Agrarian Change*, Vol.11, No.3, July 2011, 357-376.

National Security Strategy of the Republic of Liberia, January, 2008. <https://is-sat.dcaf.ch/download/113094/2052616/NationalSecurityStrategyofLiberia.docx>

PACZYNSKA, Agnieszka, *Liberia ICAF Report*, Office of Conflict Prevention Office of the Coordinator for Reconstruction and Stabilization U.S. Department of State, May 2010. https://www.researchgate.net/publication/261995519_Liberia_ICAF_Report

PAEGAR, Gee Moses, "Voting Influences in Liberia's Post-Coup Democracy", *HIST 452: Seminar in History*, https://www.academia.edu/12335120/Voting_Influences_in_Liberias_Post-Coup_Democracy.

RICHARDS, Paul, "To fight or to farm? Agrarian dimensions of the Mano River conflicts (Liberia and Sierra Leone)", *African Affairs*, Vol.104, Issue 417, 1 October 2005, 571-590.

RINEHART, Robert, "Historical Setting", *Liberia: A Country Study*, Harold D. Nelson (ed.), Washington, American University, 1985, 1-72. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a159331.pdf>

ROTBURG, Robert I. "The new nature of nation-state failure", *Washington Quarterly*, Vol.25, 3, 2002, 83-96.

RUDY, Ludju Kalembo, Devlet Başkanlarının Cezai Sorumluluğu: Charles Taylor Örneği, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

SAYNDEE, T. Debey, "Developments in Legislative Oversight in Liberia", *Learning from West African Experiences in Security Sector Governance*, Bryden, A. and Chappuis, F. (eds.) Ubiquity Press, London, 2015, 61-78.

SHILUE, James Shah and Patricia Fagen, *Liberia: Links Between Peacebuilding, Conflict, Prevention and Durable Solutions to Displacement*, Washington, Brooking Institutions, 2014.

SOLA-MARTIN, Andreu, "Liberia: Security Challenges, Development Fundamentals", *Third World Quarterly*, Vol.32, No.7, 2011, 1217-1232.

SPATZ, Benjamin J. ve Kai M. THALER, "Has Liberia Turned a Corner?", *Journal of Democracy*, Vol.29, No.3, July 2018, 156-170.

SUNDIATE, Ibrahim K., "Prelude to Scandal: Liberia and Fernando Po, 1880-1930", *The Journal of African History*, Vol.15, No.1, 1974, 97-112.

ŞAHİN, Bilge, "Adı Konulmamış Bir Soykırım: Liberya İç Savaşı", *20. Yüzyılda Soykırım ve Etnik Temizlik*, C. Çakmak, G. Güneysu ve F.G. Çolak (ed.), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

TARTER, Jean R., "Government and Politics", *Liberia: A Country Study*, Harold D. Nelson (Ed.), Washington, American University, 1985, 195-246.

TEPECIKLIOGLU, Elem Eyricce, "African Studies in Turkey", *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 13, No. 50, 2016, 3- 19,

United Nations Security Council Resolution, S/RES/2288 (2016), 25 Mayıs 2016, [http://www.undocs.org/S/RES/2288\(2016\)](http://www.undocs.org/S/RES/2288(2016))

United Nations Security Council Resolution, S/RES/1509 (2003), 19 September 2003, <https://unmil.unmissions.org/background>

United Nations, "Security Sector Reform: UN Peacekeeping", 2012, <http://www.un.org/en/peacekeeping/issues/security.shtml>.

United Nations Security Council Resolution, <http://unscr.com/en/resolutions/1343>

WEH-DORLIAE, Yarsuo Laezee, The United Nations Training of the Liberia National Police: Effectiveness, Results, and Future Implications, Minneapolis, Walden University, 2015, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). <https://scholarworks.waldenu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2278&context=dissertations>

WULF, Herbert, "Security sector reform in developing and transitional countries." *Security Sector Reform, Potentials, and Challenges for Conflict Transformation*, Clem McCartney, Martina Fischer and Oliver Wils (eds.) Berghof-Handbook Dialogue No 2., 2004, 1-20. <https://www.berghof-foundation.org/nc/en/publications/publication/security-sector-reform-in-developing-and-transitional-countries/>

Görüş

Akademik
Bakış

195

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020

YEBLEH, Garmondeh Mokoboy, Post-Civil War Security Sector Reform in Liberia: Prospects and Challenges, Accra, University of Ghana, 2016, (Yüksek Lisans Tezi).

YERYOMİNA, Nadezhda, Sierra Leone İçin Özel Mahkeme, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

BBC İnternet Sitesi <http://www.bbc.com/news/world-africa-13729504>

Birleşmiş Milletler Resmî İnternet Sitesi <https://peacekeeping.un.org/mission/past/unomilF.html>

Birleşmiş Milletler Resmî İnternet Sitesi <https://unmil.unmissions.org/background>

ECOWAS Resmî İnternet Sitesi <http://www.ecowas.int/about-ecowas/history/>

Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi Resmî İnternet Sitesi <https://www.cdc.gov/vhf/ebola/history/2014-2016-outbreak/index.html>

Liberya Adalet Bakanlığı Resmî İnternet Sitesi <http://moj.gov.lr/data/uploads/downloads/police-act.pdf>

Liberya Devlet Başkanlığı Resmî İnternet Sitesi <http://www.emansion.gov.lr/2content.php?sub=44&related=23&third=44&pg=sp>

The Guardian Gazetesi İnternet Sitesi <https://www.theguardian.com/world/2003/aug/04/westafrica.qanda>

<https://www.youtube.com/watch?v=PyFTxjrjJlc>

<https://www.youtube.com/watch?v=msqIXsIA09o&list=PLnsswq48nLcA4mgeQeGuIDalFuy5iuJGE>

Extended Abstract

Liberia, founded by slaves emancipated from the US in the 19th century, was relatively stabilized by the intervention of the Economic Community of West African States (ECOWAS) and the United Nations in 2003 after the military coup in 1980 and the civil war in 1989. The United Nations Mission in Liberia (UNMIL) of which drawdown process was started after the responsibility of security taken over by the Liberian government in 2016, was closed completely in 2018. The victory of the former football star George Weah in 2017 presidential election that was held under the full responsibility of Liberian government, has started a new era for Liberians. The aim of this study is to examine the dynamics that led Liberia to the civil war and to question whether a permanent peace and stability is possible after the presidential election and the closure of UNMIL. For this purpose, first of all, the dynamics that have led the country to the military coup and the civil war were examined historically, and then the contributions of UNMIL to stopping the conflict and to the security sector reform in Liberia were analyzed.

The American-Liberians, founder element of Liberia, institutionalized the political oligarchy through the True Whig Party throughout 133 years from its foundation to the military coup. Political and economical patrimonialism became the main tool in exploiting the rich natural resources and native tribes who generate the 95% of the population. In the late 1970s, revolts against economic and political exploitation had begun, and the military coup in 1980 led by Samuel Doe, a master-sergeant in the army, ended the one-party system. Doe, who gave initially hope to the indigenous people with the idea that he would be a good alternative compare to the previous governments, continued oppression, corruption, nepotism and human rights violations. He started ethnic cleansing against the Gio and Mano tribes of Quiwonkpa who attempted a coup against Doe. Charles Taylor and the National Patriotic Front of Liberia (NPFL) turning this victimisation to an opportunity fired the civil war in 1989.

The ECOWAS, intervened to the civil war in 1990, became a part of it soon. The first civil war in which many ethnic groups took part ended in 1996. At the end of the peace agreements, Charles Taylor was elected president in 1997 but civil war, restarted in 1999 with the attacks of Liberians United for Reconciliation and Democracy (LURD), was stopped with the regional and international interference. It is estimated throughout Liberia civil wars that out of the 3.8 million population 250,000-400,000 were killed, and 1.5-2 million became refugees or internally displaced. In 2003, UNMIL was established and started its operations.

Security Sector Reform (SSR), launched in 2005 under the leadership of UNMIL, was carried out by the efforts of Ellen Johnson Sirleaf, the first female president in Africa, elected in 2005 and stayed in power till 2018. In this process, the legal infrastructure necessary for the security sector was prepared and national security architecture was established. While political tendencies changed in the post-war elections, economic instability, corruption and nepotism has continued. Despite many achievements in SSR, there has not been enough development in the area of training of leader security personnel, fighting against corruption, communication, transportation and logistics infrastructure.

This research shows that although the political profile of the country has changed historically, the political and socioeconomic dynamics leading the country to the civil war have not completely disappeared, that the gaps in security sector reform still cause some risks, and finally that security in Liberia is still fragile in terms of national, regional and international developments.

Görüş

Akademik
Bakış

197

Cilt 13
Sayı 26
Yaz 2020